Коми му

РЕСПУБЛИКАСА ВОЙТЫРЛӦН ГАЗЕТ

Четверг, 1992 вося апрель 23 лун • № 48 (14744) • Доныс 25 кӧп.

РЕСПУБЛИКАЫСЬ ЮӦРЪЯС

Вузӧс содіс, сьӧм чиніс

УДОРАСА сиктъясын еджыд нянь вылӧ дон кыпӧдчыліс 23 шайтӧдз. Унаӧн шай-паймуніс ны. Нӧшта и сы понда, мый рудзӧг нянь оз вузавны — абу пызьыс. Косланса хлебозаводлӧн продукция вӧлі муртса донтӧмджык, кӧть йӧзлысь зеп яс кокньӧдіс жӧ. Тані и рудзӧг нянь на пожавлӧны.

Властъяс да райпотребсоюз сяммисны сёрнитчыны. Тайӧс сиктсаяс, дерт, ошкӧны. Сідз, торговлялӧн 45 процент наценка пыдди кольӧм вежонсянь сельпояс вӧчӧны сійӧс нянь вылӧ 15 процент мыпда. Высшӧй сорта нянь ӧні 13 шайт гӧгӧр, райцентрын рудзӧг нянь тупӧсь — 9 шайт 80 кӧпейка.

Мыйла потребсоюз сӧгласитчис воштыны аслас прибыльыс юкӧн? Ӧд весиг районса власть некутшӧм решеніеӧн тайӧс тшӧктыны оз вермы. Но торговляыд нинӧм пӧвстӧ оз сет! Водзті кӧ коммерческӧй вина-водка вузалӧмыс райбюджетӧ вуджӧдліс 20 процент прибыль, ӧнісянь сӧмын 5 процент. Со и верстайтас нянь-ыс воштӧмсӧ.

Районын литр йӧв вузалӧны 9 шайт 50 кӧпейкаыс, нӧк — 90 шайтыс. Эм бокыс вайӧм да асланыс вӧчӧм калбас, доныс 88 сянь 120 шайтӧдз. Кыдзи пасйис райпотребсоюзса главнӧй бухгалтер А. Д. Чечель, магазинъясын тӧвар содіс, но йӧз ньӧбалӧны этша. Сёрнюантӧ кӧ быть босьт, сьӧм ог нин судзсьы промышленнӧй тӧвар вылӧ, кӧть сійӧ Сыктывкарын серти пӧ донтӧмджык.

А. ПЕТРОВА.

Комын директор

Сыктывкарӧ вонсны 30 педагогическӧй училищеысь директоръяс: Санкт-Петербургысь, Мурманскысь, Калининградысь, Российскӧй Федерациялӧн рытыв-войвыв зонаса мукӧд карысь.

И. Куратов нима первой номера педагогическӧй училищеын найӧ нуӧдасны семинар сы йылысь, кыдзи педучилищеясын велӧдны да воспитайтны ныв-зонмӧс, дасьтыны профессионалъясӧс. Педагогъяс юкясны опытӧн, воласны восьса урокъяс вылӧ, участвуйтасны «Тайӧ вося студент» нима фестивальын.

В. СЕРГАЧЕВА.

АСШӦР ОЛӦМӦ

□ □ □

Кулӧмдінса шӧр школаын велӧдчысьяс, ӧкмысӧд классысь нывъяс, окотапырысь волывлӧны домоводство урок вылӧ, кодӧс нуӧдӧ Нина Кимовна Нестерова. Сюся кывзӧны найӧ ассьыныс велӧдысьнысӧ, зільӧны сы моз жӧ пелька вӧдитчыны ножичӧн, видзӧдӧны, медым стӧч вӧлі быд вурыс, некыті эз кӧрсьы... Старанньӧыд кӧ эм, он и тӧдлы, велалан и юбка вурны, и платтьӧ. Майбыр нин, кужан кӧ ӧні вурсьыныт ӧ. Магазинын, ателье-ын гырысь донъясыс, кыдз шуласны, асьтӧ вермасны сёйны. А мастер мортыд, бур киподтуя кӧзяйкаыд важмӧм платтьӧсьыд, вурсян машина дорын пукыштас да, выльӧс лӧсьӧдас...

Д. НАПАЛКОВЛӦН сиӧмок вылын: Кулӧмдінса шӧр школаысь Нина Кимовна Нестерова аслас велӧдчысьяскӧд.

□ □ □

БЮДЖЕТНӦЙ УЧРЕЖДЕНИЕЯССА ДА ОРГАНИЗАЦИЯЯССА УДЖАЛЫСЬЯСЛӦН ТАРИФНӦЙ СТАВКАЯС ДА ДОЛЖНОСТНӦЙ ОКЛАДЪЯС ДОРӦ СОДТӦДЪЯС ПЫРТӦМ ЙЫЛЫСЬ

Коми ССР-са Министръяс Сӧветлӧн постановление

Медым пӧртны олӧмӧ Российскӧй Федерацияса правительстволысь 1992 во апрель 18 лунся 757-р номера индӧд, Коми ССР-са Министръяслӧн Сӧвет шуис:

1. 1992 вося апрель 1 лунсянь мынтыны содтӧдъяс (Воркута да Инта каръясын кыдзи) тарифнӧй ставкаяс да должностнӧй окладъяс дорӧ здравоохранениеса, йӧзӧс социальнӧя доръян организуясса, образованиеса, культураса, искусствоса, физическӧй культураса да спортса, наукаса, высшӧй да специальӧй школаса, правоохранительнӧй организуясса, государственнӧй власть да веськӧдлан организуясса, архивъясса уджалысьяслы, налы, кодъяс могмӧдӧны государственнӧй власть да управление организуясӧс, ӧтувтӧм бухгалтериясса, капитальнӧй ремонт да строительство кузя технадзорса, ветсеть са уджалысьяслы, мукӧд бюджетнӧй учрежденнеясса да организациясса рабочӧйяслы да служащӧйяслы, кӧть кутшӧм ведомствоӧ найӧ пырӧны, воинскӧй частьясса, предприятиеясса, организацияясса да учрежденнеясса войтырлы, а сідзжӧ кинофикацияса, газетъяслӧн да журналъяслӧн редакцияясса, фармацияса уджалысьяслы, кодъяслы мынтысьӧны бюджетысь. Содтӧдсӧ артыштӧма сы мында, медым куим пӧв ыджӧдны тарифнӧй ставкаяс да должностнӧй окладъяс, кодъяс вӧліны 1992 вося апрель 1 лунӧдз.

2. Содтӧдъяс индысьӧны должностнӧй окладъяс да тарифнӧй ставкаяс дорӧ, кодъясӧс вынсьӧдӧма Коми ССР-са Министръяс Сӧветлӧн 1992 во апрель 17 лунся постановлениеысь (181 номер) 1 пунктӧн. Постановлениеыс шусьӧ — «Российскӧй Федерацияса правительстволӧн 1992 во март 21 лунся (185 номер) постановлениеысь 9 пункт уджӧ пыртан пӧрадок йылысь».

3. Индӧм содтӧдъяс оз лоны:

хозрасчётнӧй организуяссa работникъяслы, кодъяс уджалӧны «Предприятиеяс да предпринимательскӧй уджйылысь» РСФСР-са закон серти;

бюджетнӧй предприятиеясса, организуяссa да учрежденнеясса работникъяслы, кодъяс уджалӧны контракт серти.

4. Предприятиеясса, организуяссa да учрежденнеясса уджалысьяслы, кодъяслы мынтысьӧны бюджетысь, кольӧны уджысь мынтысян важ условиеясыс, тшӧтш и надбавкаяс, содтӧд мынтысьӧмъяс, премияяс, компенсацияяс да мукӧдтор, мый ыджӧдӧ уджавны.

5. Коми ССР-са финансъяс министерстволы 1992 вося II—IV кварталъяс вылӧ бюджет лӧсьӧдігӧн артыштны индӧм мынтысьӧм вылӧ рӧскодъяс, кодъяс лоасны физическӧй лицоясянь республикаса бюджетӧ содтӧд подоходнӧй налог тшӧт весьтӧ.

6. Коми ССР-са госкомэкономикалы, Коми ССР-са финансъяс министерстволы, Коми ССР-са уджминистерстволы вежон чӧжӧн стӧчмӧдны индӧд содтӧдъяс пыртан пӧрадок.

1992 вося апрель 20 лун, 187 номер.

★ ★ ★

ДОНЪЯЛӦНЫ ТАДЗИ

Инчылім телефонӧн здравоохранениеса уджалысьяслӧн профсоюз рескомса секретарь Н. Г. Морозовакӧд, юалім, мый шӧбны медикъяс постановление йывсьыс?

— Ёнджыка тайӧ тыдовтчас сэк, кор босьтасны удждонсӧ. Шӧркодь оклад (некутшӧм процентъястӧг) вичыссьӧ 1.800 шайт. Дерт, нимкодь, мый ӧтувъя зільӧмӧн шедӧдім кӧть тайӧс. Сӧмын дыр-ӧ кежлӧ? Донъяс ӧд бара кыптасны. Надейтчам, мый Коми правительствокӧд и водзӧ сяммам сёрнитчыны. Удждонысь, кыдзи миян вӧлі мукӧд корӧм. Торйӧн кӧ, окладысь 30 процент мынтыны вреднӧй уджалан условиеясысь. Эмӧсь корӧмъяс медицинаса торъя подразделениеслӧн. Нинӧм на лыдысь абу на збыльмӧдӧма, да ми ӧгӧ жӧ ӧвсьӧй.

Матыса кадӧ забастовка республикаын оз ло, но моральнӧя ошкам медицинаса уджалысьяслысь став Россияса тувсовъя акция.

Народнӧй образованиеса уджалысьяслӧн профсоюз рескомса председатель Л. А. Жукова:

— Коми правительстволӧн ӧтія постановление да Российскӧй Федерацияса правительстволӧн индӧд (номер 757-р) «быӧдӧны» Б. Ельцинлысь народнӧй образование йылысь I номера указ, кӧні вӧлі индӧма школаясса, детскӧй учрежденнеясса уджалысьяслы мынтыны Россияысь промышленностьса работникъяслӧн шӧркодь удждон мында. Февральын сэні вӧлі ылӧсас 2.400 шайт. Ми асланым конференцияяс вылын корим содтыны бюджетникъяслы удждонсӧ 2,4 пӧв. Содтісны 3 пӧв. Арӧдз, тыдалӧ, учительяс оз вин кыпӧдчыны протест акцияяс вылӧ. Но «дӧзмасны» интасаяс да воркутасаяс, кодъяслы водзджык содтылісны окладъяс 2,9 пӧв.

Коми ССР-ысь финансъясса министр А. В. Захаров:

— Содтӧд мынтысьӧм вылӧ сьӧм торйӧдам асланым бюджетысь, тшӧтш и налы, кодъясӧс финансируйтӧны Россиясянь. Ӧні арталам на, уна-ӧ ставыс ковмас.

ДЕПУТАТЛЫ КЫК ПӦВ СЬӦКЫД

Феликс Григорьевич КАРМАНОВКӦД тӧдмасны кык во сайын, кор сӧмын на бӧрйӧм Коми ССР-са народнӧй депутатъяс чукӧртчисны асланыс первой сессия вылӧ. Сэки тӧдчис, мый найӧ дасьӧсь мусӧ да васӧ бергӧдны, медым сӧмын збыльмӧдны бӧрйысьысьяслысь наказъяс. Сэсся вочасӧн кутісны кусны, а йӧз босьтчисны шуасьны: депутатъясысь пӧ тӧлкыс некутшӧм абу, сӧмын кывнас сессияяс вылын изӧны. Оз-ӧ кантчы талун депутат Карманов, мый вермис бӧрйысьӧмъяс дырйи? Тайӧ юалӧмсянь и пансис сыкӧд сёрниным.

— Оні уджавны лоп вывті сьӧкыд. Оз ставыс артмы, кыдзи эськӧ көсйыссис. Весиг вӧліны мӧвпъяс бӧр бергӧдны депутатскӧй мандатсӧ. Но яндзим аслам бӧрйысьысьяс водзын. Көсйыси збыльмӧдны налысь наказъяс да, чайта, век жӧ ог бӧрыньтчы, а кута зільны водзӧ.

Ог көсйы ошйысьны, но сетӧм наказъясысь джынсьыс унджыкӧ збыльмӧдіні нин. Дерт, та могысь тшӧкыда ковмылӧ гырысь юрнуӧдысьяс дорӧ пыравны, ӧтияслысь дзайгыны, мӧдъяскӧд стрӧгджыкӧн лоны. Оз на тай быд пӧрйӧ депутатлӧн значокыд отсав. Откымын веськӧдлысь видзӧдны нин ме вылӧ оз көсйы, сэтчӧдз дӧзмӧдсьӧма. Но нинӧм, ог ӧд вслым зіль, а бӧрйысьысьяслысь олӧмсӧ көсъя кокньӧдны, торйӧн кӧ, устьнемсаяслысь.

— Кутшӧм медтӧдчана наказ, тіян серти, лоп пӧртӧма нин олӧмӧ?

— Медшӧр могыс, дерт, отсавны нюжӧдны чорыд веркӧса туйяс. Талун тулыс-арӧ выпа техникаӧн пӧйдит. А мыйта продукция кольӧ места вылас. Шуам, устьнемсаяс оз вермыны сдайтны-инавны картупель. Ылӧсас артыштӧм серти, сэтысь позьӧ сійӧс петкӧдны кык тысяча тонна. Кольӧм арын Куръядор грездса олысьяс ме дорӧ шыдчылісны, мед нин пӧ көть 13 көпейкаӧн килограмм примитасны. Но туй абутӧм вӧсна потребкооперацияса уджалысьяс оз вермыны ньӧбны. А туй стрӧитысьяс оз тэрмасьны, та вӧсна делӧыс мунӧ зэв ньӧжйӧ. Сідз, план серти «Агропромдорстрой» Жежимӧдз эз вӧдчы ӧкмыс километр. Таво эм надея, мый планыс тырас, та вылӧ сьӧм вичмӧдӧма.

Мӧд ыджыд мог Дон — Усть-Нем высоковольтнӧй электролиния. Тавося июль 1 лунӧдз Нижньӧй Новгородса проектировщикъяс көсйисны лӧсьӧдны документация. Но сыысь оз көсйыны мыитысьны ни Усть-Немскӧй, ни Тимшерскӧй, ни Усть-Куломскӧй леспромхозъяс, ни Верхневычегодскӧй кылӧдчан контора. Көть 1990 во помын на та кузя лӧсьӧдім договор, а ӧні со пыксьӧны. Быттьӧ электролинияыс меныі колӧ, а оз налы.

Позьӧ водзӧ лыддьӧдлыны наказъястӧ. Со Усть-Немын клуб колӧ стрӧитны. Көсйысис кыпӧдны «Комиагропромстрой», но талун ӧтдортчӧ нин: абу пӧ стрӧитчан материал, ыстысьӧны омӧль туйяс вылӧ да с. в. Либӧ босьтам Лебяжск грезд. Олӧ тані кӧкъямысдас морт, кызвыпыс пенсионер, а магазинсӧ тупкисны. Лоӧ налы няньла да мукӧдторла быть ветлыны вит километр сайӧ.

— А кыдзи донъялӧны зільӧмтӧ бӧрйысьысьясыд?

— Сьӧкыд висьтавны. На дорӧ волывла быд тӧлысь, сёрнита. Чайта, гӧгӧрвоӧны менӧ. Веськыда тай синмӧ некод на лёк кывъяс эз шулы-а. Тыдалӧ, оз на омӧль тӧлӧ пуктыны.

— Локтан бӧрйысьӧмъяс дырйи кӧ вӧзъясны тіянлысь кандидатуратӧ, то мый кутанныд вӧчны?

— Оні быдӧнлы сьӧкыд, а депутатлы колӧ нуны кык ноп. Сійӧ ӧд уджалӧ и збыльмӧдӧ депутатскӧй могъяс. Но, та вылӧ видзӧдтӧг, йӧзыс кӧ вӧзъясны, то ог ӧткажит. Кодлыкӧ ӧд колӧ дорйыны найӧс.

— Кутшӧмӧн колӧ лоны ӧнія лавӧ выльыс нин бӧрйӧм парламентлы?

— Дерт, та мында депутатыс республикалы некыдз оз ков. Чайта, морт 40—50 тырмымӧн. Депутатъясӧс колӧ мездыны уджысь, медым мырсьӧны парламентын, да и бӧрйысьысьяслысь наказъяс збыльмӧдны лоӧ кокниджык. Сэсся лӧсьӧдны кык палатаа Верховнӧй Совет. Национальностьяслӧн палата и талун колӧ. Оні коми йӧзтӧ пыдди на оз пуктыны. Верма вайӧдны пример. Март помын вӧл! Верховнӧй Советлӧн заседание. Вынсьӧдалім почётнӧй нимъяс сетӧм йылысь шыӧдчӧмъяс. Роч йӧзӧс зэв ӧдйӧ вынсьӧдалісны. Весиг серамыд петӧ. Оти характеристикаын гижӧма, мый ыджыд заслугаясысь сійӧс наградитлісны районса культура отделлӧн почётнӧй грамотаӧн. Татшӧмъястӧ Президиумса членъяс ёнасӧ эз и видлавны. Но со списокысь аддзисны кык коми мортӧс. Комиясыд абу сэтшӧм йӧз, медым быдторйӧн ошйысьны. Характеристикааныс абу гижӧмаӧсь наградаяссӧ. Со и крукасисны. Ковмис пырны венӧ. Одва-ӧдва сяммин бергӧдны Президиумлысь видзӧдласса.

— Аттьӧ сёрнисьыд, Феликс Григорьевич.

Сёрнисӧ гижис Д. АНТОНОВСКИЙ.

МЕ ЧУЖЛІ-БЫДМЫЛІ грездын да зэв водз тӧдмалі сьӧкыд, но донтӧм крестьянскӧй удж. Челядьдырным миян помасис 1941 воын, сэксянь уджалім колхозын. Тшӧктытӧг вӧчлім ставсӧ, мый сетлісны верстьӧяс. Но тайӧ уджсьыс мыянлы нинӧм эз сетлыны, көть эськӧ гожся каникул дырйи вӧдчылім 150 трудоденьӧдз. Но некод сэки эз ропкӧдчы, ян эз бастуйтлы, забастовкатӧ чайтлісны позянаӧн сӧмын капиталистическӧй страналысь. Тадзи сёрнитысь йӧзыс, тыдалӧ, ньӧти оз гӧгӧрвоны, мый татшӧм политикатӧ лоӧ веськӧдӧма кыдзи колхозъяслы да совхозъяслы, сідзи и фермерскӧй овмӧсъяслы паныд. Панидасьлӧны и ӧткымын хозяйственнӧй веськӧдлысьяс, кодъяс вӧзйӧны вузавлыны мусӧ карса олысьяслы. Правильнӧя думайтӧны совхознӧй рабочӧйяс, мый найӧ видз-му овмӧсын радикальнӧй реформаяс нуӧдӧм, мусӧ частнӧй собственностьӧ сетӧм, убытка вайысь предприятиеяс бырӧдӧм вӧсна. Сиктса ӧні труженик ясыда гӧгӧрвоӧ, мый совхознӧй угоддьӧяс приватизируйтӧм кутас мунны коллективизация серти сьӧкыдджыка. Фермерскӧй овмӧсъяс талун оз на вермыны вердны странаӧс.

Ме думысь, сиктын приватизация колӧ нуӧдны видзчысьӧмӧн, тэрмасьтӧг, гашкӧ, ӧти районын либӧ овмӧсын заводитӧмӧн. Сэсся тайӧ опыт вылас мыджсьӧмӧн видзӧдлыны, кутшӧм туйвизьӧд водзӧ мунны, мед вӧчны этшаджык ӧшыбка. А талун кежлӧ видз-му овмӧсса уджалысьяслӧн шӧр мог — ӧніяпозянлунъяс артыштӧмӧн кыдзи позьӧ бурджыка дасьтысьны да нуӧдны тувсов гӧра-кӧдза удж.

Л. НИКОЛАЕВ.

МӦВПЫШТӦМӦН, ТЭРМАСЬТӦГ

Сысольскӧй леспромхозысь республика пасьта нималысь С. С. Тутриновлӧн механизируйтӧм пӧрӧдчысь бригадаын техникаыс, пӧжалуй, ӧткымын нсыджыд лесопунктын мында. ЛП-19 кык валочно-пакетирующӧй машина, чокертӧг трелюйтчан вит ЛП-18 трактор, ЛП-30Б кык увйысян агрегат — и ставыс гидравлическӧй привода. Кутшӧмкӧ да механизм, муköддырйи ӧтпырйӧ некымын, век торксьыгӧ, и пӧрадокӧ вайӧдӧм могысь мастерскӧй участокын пыр уджалӧ ремонтнӧй звено. Запаснӧй частьӧн ӧні зэв дзескыд, и та вӧсна ӧткымын деталь тшӧкыда лоӧ аслыныс вӧчны. А кытшӧ кӧртыс потӧма кӧ либӧ чегӧма, электросварочнӧй аппаратӧн «пуктасны, вурыштасны». Дженьыдджыка кӧ, тырмӧ уджыс токарь Анатолий Юрченколӧн да электросварщик Михаил Дубровецлӧн, мукӧд ремонтниклӧн. Талун найӧ дзоньталӧны тракторлысь двигатель, аски — ходӧвӧй юкӧн, аскомысь — нӧшта кутшӧмкӧ узел.

Ю. ОСЕТРОВЛӦН снимок вылын: токарь А. Юрченко да электросварщик М. Дубровец.

Дженьыдика

Прилузскӧй р. Объячевскӧй леспромхозӧ чукӧртчылісны вӧр кылӧдысьяс. Сэні тыдовтчис, мый предприятиеяс дасьӧсь юяс воссигкежлӧ. Локтан сезонӧ Лузскӧй вӧр комбинатӧдз колӧ вайны 118 тысяча кубометр вӧр, мый сизим тысячаӧн этшаджык кольӧм воын серти. Медъёна ковмас зільны Коржинскӧй лесопунктса вӧр кылӧдысьяслы. Сизим тысяча кубометр план дырйи вӧрсӧ дасьтісны тысяча кубометрӧн унджык. Дас тысяча кубометр коръя вӧр найӧ мӧдӧдасны комбинатӧ баржаясӧн.

* * *

Койгородскӧй р. Кольӧм лунъясӧ «Ӧмидз» ичӧт предприятиеӧ локтісны гостьяс — Россияса президентлӧн администрацияысь лечебно-оздоровительнӧй поликлиникаса специалистъяс. Центральнӧй районнӧй больничалысь первой судтасӧ дас лун кежлӧ сетӧма арендаӧ Москваса врачъяслы. Районсяс вермасны волыны кардиолог, рефлексотерапевт, биоэнерготерапевт, эндоскопист дорӧ.

* * *

Вуктыльскӧй р. Газ перйысьяслӧн культура да спорт дворецын енлы эскысьяс аддзысьлісны Техас, Кентукки, Алабама штатъяссамиссионеръясӧд да Лондонысь пасторкӧд. Найӧ воласны и республикаса мукӧд карӧ, медым бурджыка тӧдмасьны йӧзлӧн олӧмӧн.

* * *

Воркута. Мыйла тупкӧны связьлысь почтӧвӧй отделениеяс? Вӧлӧмкӧ, жырсӧ арендаӧ босьтӧмыс вайӧ ыджыд убытка да та вӧсна пошта вылын уджалысьяс босьтӧны этша сьӧм. Талун связьлӧн 17 отделениеысь колис 15. Кыдзи аддзам, рынок тӧдчӧ связьын уджалысьяс вылӧ, кодъяслы сідзжӧ ковмӧ «бергавны» да мӧвпавны нажӧтка йылысь.

* * *

Удорскӧй р. «Мясомолзаводын вӧчисны унджык калбас. Тавося куим тӧлысьӧн лоп пздзӧма 17 тонна (кольӧм воын вӧлі дас ӧтн тонна). Унджык лоис и вый — 32 тонна. Сэк жӧ кык сайӧ пӧв чиніс йӧв продукция, вит пӧв — полуфабрикат. Кызь тоннаӧн этшаджык кналӧма и яй. Содіс няньлӧн доныс да сійӧс этшаджык кутісны ньӧбны. Кольӧм воын кӧ нянь пӧжалан завод сетіс 260 сайӧ тонна нянь, то таво 58 тоннаӧн этшаджык.

(Босьтӧма рай(гор)газетъясысь).

Гашкӧ, видзчысьӧмӧнджык

Сюся лыдди коми гижысь Борис Шаховлысь «Еще раз о коми национальном движении и... национализме» гижӧд, кодӧс сійӧ йӧзӧдӧма «Красное знамя» газетын (1992 вося апрель 10 лун, 71 номер), да кӧсъя шуны та кузя некымын кыв.

Борис Федотовичлӧн татшӧм нима тайӧ жӧ гижӧдыс куйлӧ и «Коми му» газет редакциялын. Окота юавны авторыслысь, мыйла ӧти и сійӧ жӧ гижӧдсӧ вӧлі вӧзйыны ӧттшӧтш кык редакциялы. Кор тадзи вӧчӧ морт, коді сӧмын на босьтчӧма гижны, гашкӧ, позьӧ сійӧс гӧгӧрвоны. Но пыдди пуктана гижысьлы сетны ӧти и сійӧ жӧ материалтӧ некымын редакцияӧ, чайта, этика боксянь абу ӧна лӧсьыд. Гижысь кӧ пыдди пуктӧ асьсӧ, сійӧ вӧзйӧ ассьыс уджсӧ кутшӧмкӧ ӧти печатнӧй органӧ, а оз некымынӧ.

Сэсся, Борис Федотович, ті шуанныд, мый ӧткымын йӧз миян газет пыр сувтӧны паныд Россияын мупысь демократическӧй вежсьӧмъяслы, кодъясӧс нуӧдӧны Российскӧй Федерацияса президент Борис Ельцин да сылӧн правительство. Тіян ногӧн артмӧ, мый и миян газет сулалӧ ӧнія демократическӧй вежсьӧмъяслы, ӧнія реформаялы паныд. Тані ме абу тырвыйӧ сӧглас тіянкӧд. Нӧшта ӧтчыдысь казытыштa, мый кольӧм во август тӧлысся лӧмторъяс дырйи «Коми му» редакцияса коллектив первойсяньыс вӧлі путчистъяслы паныд да чорыда сувтіс Россияса президент Ельцин дор. Миян газет, республикаын медводза печатнӧй орган, август 20 лунӧ роч кыв вылын йӧзӧдіс «Гражданам России» президент Ельцинлысь шыӧдчӧм. Август 22 лунӧ быдса лист бок «Демократическое Отечество в опасности» юргижӧд улын дасьтім «Молодежь Севера» газетса журналистъяскӧд ӧтвылысь, бара жӧ роч кыв вылын. Тадзи вӧчим сы вӧсна, мый ӧткымын роч газет кутіс печатайтны сӧмын ГКЧП-лысь документъяс. А ми кӧсйим восьтыны республикаын олысь и коми, и мукӧд сёрниа войтырлысь лӧмторъяс вылас синныс. «Коми му» эз йӧзӧд сідз шуясна ГКЧП-лысь ни ӧти документ. Кутшӧм нимкодь вӧлі миян журналистъяслы, кор Москваын демократиялӧн вынъяс вермисны путчистъясӧс. Лыддяныд кӧ ті сюсьджыка «Коми му», дерт, казяланныд, мый газет сулалӧ демократическӧй реформаяс вӧсна. Тайӧ медводз тӧдчӧ сылӧн гижӧдъяс серти.

Сэк жӧ оз ков вунӧдны, мый тайӧ печатнӧй органыс, кыдзи тӧдчӧдӧма медводдза лист бокас, лоӧ республикаса войтырлӧн газетӧн. «Коми му» йӧзӧдӧ и мукӧд сикас гижӧдъяс, кӧть эськӧ авторъяслӧн мӧвпъяс оз пыр лӧсявны редакциялӧн видзӧдласкӧд. Тадзи тшӧктӧ олӧмыс. Кӧсъям кӧ ми збыльысь демократическӧй вежсьӧмъяссӧ, колӧ велӧдчыны петкӧдлыны восьсӧн и мукӧд сикас видзӧдласа йӧзлысь мӧвпъяссӧ. Мед лыддьысьысьяс вензьӧны ӧта-мӧдкӧд. Мед зільӧны асьныс гӧгӧрвоны, коді прав, а коді абу. А ӧнія лыддьысьысьтӧ, чайта, он нин пӧръяв. Сійӧ казялӧ, кӧні бурыс, а кӧні омӧльыс. Со буретш та вӧсна газетлӧн ӧти лист бок вылас овлӧны кык сикас видзӧдласа гижӧдъяс. Та дырйи газетлӧн позицияыс, чайта, зэв бура гӧгӧрвоана миян лыддьысьысьяслы.

Ме ог босьтчы донъявны коми национальнӧй движение йылысь тіянлысь мӧвпъястӧ. Нимкодь нин сыысь, мый коми йӧз кутіс ны садьмыны, кутіс ны зільны гӧгӧрвоны, кодъяс найӧ сэтшӧмъясыс. Но та йылысь эськӧ колӧ сёрнитны бура думайтӧмӧн, ӧта-мӧдӧс гӧгӧрвоны зільӧмӧн, ёрта-ёртӧс кедзоттӧг. Зэв ёна кӧсъя, медым движениеыс эз кус. Но сэк жӧ ӧнія экономическӧй да политическӧй кризис дырйи сійӧ мед восьлалісь сэтшӧм туйвизьӧд, кор лоӧ пыдди пуктӧма и кӧренӧй этнослысь корӧмъяссӧ да видзӧдласъяссӧ, и мукӧд сёрниа войтырӧс та дырйи эз ло кутшӧмкӧ ногӧн дойдӧма. Од миян республикаын разнӧй сёрниа войтыр век зільлісны бура овны ӧтамӧдкӧд. Сӧмын тайӧ кризисӧдзыс системаыс вайӧдіс. Ме ногӧн, ті тані абу жӧ дзик правӧсь. Од венъьӧмыс ӧні медсясӧ кыптӧ оз коми да роч костын, а бара жӧ миян войвывса регион да Центр костын, коді оз век пыдди пукты войвывсаялслысь корӧмъяссӧ. Но зэв бур нин, мый медбӧрын и сэні кутіс ны мездысьны важ имперскӧй мӧвпъясысь.

Чайта, и оз нин ков сэтшӧм ёна дивитны коми национальнӧй движенииеса ӧткымын юрнуӧдысьӧс. Кӧть эськӧ налысь ог быд воськов мукӧддырйи ачым ошкы. Но век жӧ тайӧ йӧзыс медводз висьӧны сьӧлӧмнаныс коми йӧз вӧсна, кодъяс, весьқыда кӧ шуны, быран выйӧдз кутіс ны воны. Могыс — отсавны бӧр кыптыны-сӧвмыны коми войтырлы. Сӧмын колӧ вӧчны тайӧ зэв колана да кыв кутана уджсӧ ӧта-мӧдӧс гӧгӧрвоӧмӧн. А зык-шумнад нинӧм оз артмы. И лыддя, мый «антироссийскӧй», «антидемократическӧй», «националистическӧй» кывъясӧн колӧ вӧдитчыны ӧнія кадӧ торйӧн нин видзчысьӧмӧн. Тайӧ кывъяснас ті асьныд сувтӧданныд комиясӧс мукӧд сёрниа войтырлы паныд. Со та йылысь и кӧсйи висьтавны.

И. БЕЛЫХ.
«Коми му» газетса редакторӧс вежсьӧ.

Ас али боковӧй

Упалаын талун йӧзтӧ кутіс ны юкны ас да боковӧй вылӧ. Кыдзкӧ гожӧмнас веськалім Пӧддельпӧйӧ, коді Кӧрткеросскӧй районын. Кадыс сёркодь нин. Кӧсйим весиг узьмӧдчыны. А лунтыр нянь тор вомын эз вӧв. Первой веськӧдчим столовӧйӧ. Вӧлӧмкӧ, во джын сайын на тупкӧмабсь.

Нинӧм он вӧч: мунім магазинӧ. Бура дыр ӧчередьын сулалім. Медбӧрти вонс жӧ. Сӧмын нинӧм оз сетны. Ті пӧ абу миян — боковӧйяс! Час мында кевмысим, да нёль вылӧ неыджыд тупӧсь тай медбӧрти шыбитіс ны жӧ.

Неважӧн Пӧддельпӧйӧ веськалім бара. Тайӧ пӧрйӧ пырим совхоз конторааныс. Видзӧдам, да мыйкӧ вывті нин тэрыба перӧбн гӧрысь-кӧдзысь котырыс котралӧнюмъялӧ, сӧмын ӧдзӧсъясныс клупа-клопакылӧны. Вӧлӧмкӧ, вый юклӧны. Керӧсысь, асланыс бригадаысь вайӧмаӧсь. Быд «асланыслы» пайыс килограммӧн. Килограммыс 45 шайт да 60 копейка. «Боковӧйяс», сы лыдын и сиктса интеллигенция, номсӧдлӧ кӧ, мед магазинысь ньӧбӧны. 240 шайтысь.

Кывсьӧ сідзжӧ: татшӧм модаыс пӧ абу сӧмын «Подъельскӧй» совхозын. Уналаын паськалӧма.

Гӧгӧрвоам, ассьыд йӧзтӧ оз ков вунӧдны... Кыдз шуласны, найӧ ӧд медся матынӧсь, сьӧлӧм бердадӧсь.

Но ӧтпырйӧ кыдзкӧ быттьӧ чужлӧ-шогрӧдлӧкодь мӧвп: став йӧз кӧ кутам юклыны «асланым» да «боковӧй» вылӧ, мый вӧльнӧй светас сэкн лоӧ?

С. ПЫСТИН.

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: Подъельскса отделениеысь кладовщик В. А. Мишарина да бригадир А. А. Королев юклӧны вый.

ГӦГӦРВОНЫ ДА СЭКИ ДОНЪЯВНЫ

Выльгорт сикт шӧрын сулалӧ еджыд мича керка. Сэні коркӧ вӧлі партия райком, ӧні «Наша жизнь» райгазетлӧн редакция да мукӧд организация. Керка водзас В. И. Ленинлы, мирӧвӧй пролетариатлӧн вождьлы, памятник. Сы дорті мунігӧн век копыртчыла тайӧ мортыслы.

Став миян олӧмным йитчӧма В. И. Ленин нимкӧд. Сӧмын бӧръя кадас быд ногыс видӧны мортсӧ, лёкӧдӧны. Эмӧсь йӧз, кодъяс кӧсйӧны, медым бырӧдны сылысь став памятникӧс, вӧзйӧны весиг петкӧдны Мавзолейысь. Та дырйи мыкалӧны миян олӧмын став лёксьыс. Вунӧдӧны, мый Владимир Ильич ассьыс олӧмсӧ сетіс выль общество стрӧитӧмлы.

Талун обществоын выль ног донъялӧны кольӧм кадсӧ, сэкся йӧзсӧ. Венъьӧны, кутшӧм туй бӧрйыны страналы. Та вылӧ тӧдчӧны экономикаын, политикаын нелюкияс, кризис, кодъясысь мыжалӧны социализм йыдысь кольӧм кадся йӧзлысь, В. И. Ленинлысь мӧвпъяссӧ, уджсӧ. А ме тадзи шуа: колӧ кужны торйӧдны бурсӧ, бӧрйыны сійӧс, мый лӧсялӧ олӧмыслы, кадыслы. Кыдзи тайӧс вӧчліс В. И. Ленин. Февральскӧй революция кӧ сӧвмис народлысь корӧмъяссӧ пыдди пуктӧмӧн, и Россиялӧн туйыс вӧлі мӧд. Но эз вӧв пӧртӧма олӧмӧ главнӧй могъяссӧ: му да мир йылысь. Свобода да уна партия костын вен дырйи сӧмын большевикъяс вермисны эскӧдны народӧс, мый буретш социализм вермас лӧсьӧдны бур олӧм. Февральсянь октябрӧдз Ленинлӧн партиялӧ пырис некымын сё тысяча морт. Октябрьскӧй вооружённӧй восстанноыс эз эськӧ вӧв. Россияын кӧ босьтчисны социальнӧй реформаясӧ водзджык. Та йылысь шуліс Владимир Ильич.

Либӧ важмисны ӧмӧй Ленинлӧн национальнӧй политика йылысь мӧвпъясыс.

Да, талун выль синъясӧн колӧ видзӧдлыны тайӧ ыджыд мортыслӧн мӧвпъяс вылас. Сы моз жӧ велӧдчыны олӧмыслысь, казявны бурсӧ да лёксӧ, корсьны лӧсялана туйвизьӧ.

Тавося апрель 22 лунӧ тыри В. И. Ленинлӧн чужан луныс 122 во. Владимир Ильич бӧрйис миян народлы социализмӧ туй, но сэтысь кежисны государствоӧн сы бӧрын веськӧдлысьяс Сталин, Хрущев, Брежнев, мукӧд. Но таысь сійӧ абу мыжа. Медым донъявны историяӧ пырӧм сійӧ либӧ мӧд мортӧс, медводз колӧ видзӧдлыны, кутшӧм кадӧ олісі и вермис-ӧ вӧчны мӧд ног. Историяыс мед коляс сэтшӧмӧн, кутшӧмӧн вӧлі. Лӧсьӧдавтӧг ни содтавтӧг.

Л. КОКОРИН.

МЕ КӦ ВӦЛІ ПРЕЗИДЕНТӦН

Олім-олім дай воим рынокӧдз. Кытчӧ он видзӧдлы, гӧгӧр коммерческӧй магазин. А донъясыс! Ичӧт грамотаӧн кӧ, и артавныд ручка-бумагатӧг он куж.

Гырысь чина йӧзыд шуӧны, мый рынокыд пӧ быд страныын эм. Ме тайӧс тӧда жӧ. Но ӧд мукӧд странаас и кӧзяин эм. А миян кӧзяинныд кыдзи эз вӧв, сідзи и ӧні оз тыдав.

Отияс озырмӧны, а мӧдъяс, кызвыныс, дерт, гӧльмӧны. Сысольскӧй районын тай быд вкладчик вылӧ шӧркодя воӧ ӧти тысяча шайтӧн. Тайӧ сӧмын кулӧм бӧрын гуасьыштны...

Кытчӧ сы мында деньгасӧ видзӧны озыр йӧзыс? Водзӧ кӧ мыйкӧ думайтны, колӧ отсавны видз-му овмӧсны. Ме кӧ эськӧ вӧлі президентӧн, то выль олӧмсӧ заводиті эг магазинсянь да гостиницасянь, эг товаръяс вылӧ донъяс кыпӧдӧмсянь, а босьтчи приватизируйтны видз-му. Силаев ёрт на шуліс, быд гражданинлы пӧ колӧ сетны 7-8 тысяча шайта сертификат. Аддзысисны эськӧ сиктад сяма йӧзыс.

И сёян-юан вылӧ донъяссӧ эськӧ эг вӧрзьӧд, кытчӧдз став фермерыс да кооперативыс эз вештысь босьтлӧм кредитъясысь. Кор видз-му овмӧс сувтас кок йыв, сэки сӧмын позьӧ лэдзны донъяс да нуӧдны приватизациясӧ.

Меным ньӧти абу жаль, мунасны кӧ «демократъяс» правительствоысь: тырмас налы зепсӧ тыртны да олӧмсӧ кисьтны.

В. СЫСКИНА,
Сыктывкарысь 25 номера школаса велӧдысь.

Гижӧдсьыс гонорарсӧ кора кольны «Коми му» газет сӧвмӧдӧм вылӧ.

Синмыд полӧ, киыд вӧчӧ

ПРИВАТИЗАЦИЯЛАНЬ бергӧдчӧны оз сӧмын республикаса промышленнӧй центръясын, но и сиктса районъясын. Аслас сессия вылын народнӧй депутатъясӧн Усть-Куломскӧй районнӧй Сӧвет примитіс 1992 воын районлысь муниципальнӧй собственность приватизируйтан программа. Буретш сы серти кутас нӧртсьыны олӧмӧ Российскӧй Федерацияса президент Б. Н. Ельцинлӧн государственнӧй да муниципальнӧй предприятиеяс вӧйӧджык приватизируйтӧм йылысь указ. Кыдзи висьталіс районысь администрацияса юралысьӧс экономика кузя вежысь Н. Н. Карманов, программасӧ лӧсьӧдӧма тайӧ юкӧнас кутшӧмсюрӧ опыт вылӧ мыджсьӧмӧн. Унатор босьтӧма Троицко-Печорскӧй да Вуктыльскӧй районъясӧн лӧсьӧдӧм программаясысь, видзӧдлӧма документъяс, кодъясӧс примитӧма Эстониын.

Могыс сьӧкыд, медым сӧвмӧдны экономика, веськӧдны водзмӧстчысь йӧзӧс тӧдчана делӧ вылӧ. Тайӧ сетас позяліун ӧдйӧ кыпӧдны производство, лэдзны уджлык тӧвар да сёянкоп, и сідзкӧ — бурджыка овны йӧзлы. Таво, муниципальнӧй собственность босьтӧмӧн приватизация улӧ веськалӧны сетшӧм предприятиеяс, кодъяс мыйтакӧ лӧсьӧдчисны нин та кежлӧ, кӧні уджалысь коллективъяс сулалӧны приватизация дор. Татшӧмъяс лыдас райбытуправление, районнӧй типография, мясомолзавод, госторговлялӧн магазинъяс, мелиораторъяслӧн Усть-Куломскӧй ПМК, «Комилестоппром» объединеніелӧн Верхневычегодскӧй леспромхоз, «Вычегодскӧй» госпромхоз, районса лесхозъяслӧн нӧшт предприятиеяс да мукӧд. Таво эз на сюрны приватизация улӧ Усть-Куломскӧй, Прупскӧй, Усть-Немскӧй, Тимшерскӧй да Помоздинскӧй леспромхозъяс, а сідзкӧ районса совхозъяс, кодъясӧс кутасны приватизируйтны Коми ССР-са эмбурӧн веськӧдлан комитетлӧн решение серти.

Та йылысь сёрнитысь депутатъяс вопсны ӧти кывӧ сьӧ кузя, мый приватизациясӧ колӧ нуӧдны, но сійӧс олӧмӧ пӧртӧм вылӧ видзӧдласъясыс торъялісны. Сідз, Усть-Немскӧй леспромхозса уджалысь В. З. Каштальян тӧдчӧдіс, мый государственнӧй собственность йӧз юнӧ вуджӧдӧм могысь медводз колӧ лӧсьӧдны приватизируйтан механизм, а сійӧ талун кежлӧ абу на. Ерш сёрнітіс Кебанъёльса шӧр школаысь велӧдысь О. П. Коноплев, кодӧ шуис:

— Мен кажитчӧ, мый приватизация отсӧгӧн бара пӧрччӧдӧны йӧзӧс — тшӧктӧны ньӧбны сійӧс, мыйысь найӧ асланыс уджӧн важӧн нин вештысисны. Мӧд-кӧ, государственнӧй имущество веськалӧ сэтшӧм войтыр кнӧ, кодъяслӧн эз уна сьӧм. Артмӧ, мый нӧшт удждон босьтысь йӧз приватизацияысь кольӧны бокӧ, лоӧны водзӧ вылӧ пӧшта гӧльдыкӧн. Государственнӧй эмбур колӧ юклыны сӧмын сы бӧрын, кор ставлы лоӧ сетӧма приватизируйтан чекъяс.

Медым мыйкӧ вӧчны, колӧ медводз велӧдчыны, — татшӧм вӧлі кывйыс Прупскӧй леспромхозса директор М. Н. Терлецкийлӧн. Нуӧдны семинаръяс, ковлыны на вылӧ специалистъясӧс, учӧнійясӧс. Та вылӧ сьӧм предприятиеяслӧн сюрас. Сы ногӧн кӧ, приватизацияӧ бурджык нуӧдны медводз народнӧй овмӧслӧн кутшӧмкӧ ӧти юкӧныс да вӧлисти нин босьтчыны паськылджыка.

— Нюжмасьны тайӧ делӧбас оз позь ни ӧти луи, — сёрнітіс Кебанъёльса шӧр школаысь велӧдысь О. П. Коноплев, кодӧ шуис:

— Мен кажитчӧ, мый приватизация отсӧгӧн бара пӧрччӧдӧны йӧзӧс — тшӧктӧны ньӧбны сійӧс, мыйысь найӧ асланыс уджӧн важӧн нин вештысисны. Мӧд-кӧ, государственнӧй имущество веськалӧ сэтшӧм войтыр кнӧ, кодъяслӧн эз уна сьӧм. Артмӧ, мый нӧшт удждон босьтысь йӧз приватизацияысь кольӧны бокӧ, лоӧны водзӧ вылӧ пӧшта гӧльдыкӧн. Государственнӧй эмбур колӧ юклыны сӧмын сы бӧрын, кор ставлы лоӧ сетӧма приватизируйтан чекъяс.

Медым мыйкӧ вӧчны, колӧ медводз велӧдчыны, — татшӧм вӧлі кывйыс Прупскӧй леспромхозса директор М. Н. Терлецкийлӧн. Нуӧдны семинаръяс, ковлыны на вылӧ специалистъясӧс, учӧнійясӧс. Та вылӧ сьӧм предприятиеяслӧн сюрас. Сы ногӧн кӧ, приватизацияӧ бурджык нуӧдны медводз народнӧй овмӧслӧн кутшӧмкӧ ӧти юкӧныс да вӧлисти нин босьтчыны паськылджыка.

— Нюжмасьны тайӧ делӧбас оз позь ни ӧти луи, — олӧмлань вуджӧмыс оз артмы, но сы кежлӧ колӧ лӧсьӧдчыны быд лун. Тайӧ тӧйыс зэв сьӧкыд, но сійӧс мунны быть ковмас.

Колӧ чайтны, тайӧ уджсӧ нуӧдігӧн медуна нок уяс муниципальнӧй собственносьӧн веськӧдлан комитет вылӧ, кодӧн босьтчис юрнуӧдны милицияса уджалысь, райсӧветса депутат Т. З. Сатдаров. Тагир Захарович лыддьӧ, мый экономическӧй асшӧрлун вылӧ петӧм могысь колӧ лӧсьӧдны бур условиеяс.

КОМИТЕТЫС лоӧ куим мортысь Талун кежлӧ Т. З. Сатдаров ӧтнас. Дерт, сылы лоӧ сьӧкыд. Но отсӧг пыр кутас вичмыны районса администрациясянь, государственнӧй эмбурӧн веськӧдлан республикаса комитетсянь.

Приватизация йылысь вопрос видлалісны сессия вылас эз сӧмын депутатъяс, но и сиктсӧветъясса администрациялӧн юрнуӧдысьяс, леспромхозъясса, совхозъясса, мукӧд предприятиеса да организацияса веськӧдлысьяс. Татшӧм ногӧн, могсӧ вайӧдӧма быд уджалысь коллективӧдз. Но кольччыны сӧмын сессия вылын сёрнитны кежись, ме думысь, оз позь. Велӧдчӧмысь ӧтдор, мый йылысь казтылісны сессия вылын, колӧ быть вайӧдны йӧзӧдз, кыдзи, кутшӧм донысь, кор да мый вермасны приватизируйтны найӧ. Мӧд ногӧн кӧ, пасыкыда юбртны та йылысь печатьын. Гашкӧ, районса «Парма гор» газетын лэдзны торъя лист бок. Позьӧ вӧчны тайӧс и республиканскӧй газет пыр. Оз кӧ ло массовӧй информацил средствояс пыр татшӧм юбрыс, то медводз кутасны ньӧбны найӧ, кодъяс газеттӧг тӧдоны, кӧні мый вузалӧны. Медбур, дерт, лэдзны торъя издание. Рочӧн позьӧ шуны «Приватизационный вестник».

Мӧвпыштлыны кӧ паськыдджыка, да сёрнитны не сӧмын Куломдін район, а ставнас республика йылысь, то частнӧй собственностьӧ (приватизация нуӧдігӧн первой тшупӧдын — муниципальнӧй собственностьӧ) ковмас сетны оз сӧмын государственнӧй эмбур да предприятиеяс. А сідзкӧ, ме думысь, и му, мый вылӧ эз на сӧгласитчы Коми ССР-са Верховнӧй Сӧвет. Буретш тайӧ зэв ёна падмӧдӧ крестьянскӧй (фермерскӧй) овмӧсъяс котыртӧм. Йӧз полӧны, мый частнӧй собственностьтӧг бара вермасны коркӧя моз веськавны контрибуция, нэмӧвӧйся нартитӧм улӧ.

Миян республикаысь Верхсӧветса депутатъяслы кад думыштчывны сы йылысь, кыдзи эськӧ примитны закон да частнӧй собственностьӧ сетны и вӧр участокъяс. Гашкӧ, нӧштик донысь, но ставлы. Коми ССР-лысь гражданство йылысь закон примитӧм бӧрын. Мед вӧрыс эз веськав йӧз киӧ.

Тайӧс кӧ лоӧ вӧчӧма, порадокыд вӧрын и му вылын лоӧ. Позьс ӧта-мӧд костаныс йитӧдъяс тэчасылӧсьӧдасны асьныс, оз вуӧдны урчитӧм мында пӧльзуйтчӧмсьыс вуджӧдны деньга районлӧн да республикалӧн бюджетъясӧ, а медводз, гашкӧ, сійӧ сиктсӧветлӧн бюджетӧ, кӧні найӧ олӧны. А ӧні ӧд мый артмӧ? «Комирыбхоз», кодӧ кыйсьӧ Дон тыын, сійӧн пӧльзуйтчӧмысь тшӧктӧ вуджӧдны сьӧм Куломлін районса администрациясӧс.

Майшӧдлӧ сійӧ, мый районлӧн собственность вылӧ горша видзӧдӧ Коми ССР-са эмбурӧн веськӧдлан комитет. Предприятиеыс быттьӧ талун район кыын, а аскинас — списокысь киритӧмабсь нин. Талзи доис пассажирскӧй автотранспортнӧй объединеніелӧн Кулӧмдінса участокӧд.

Сессия дырйи сёрнитыс пӧшти эз мун оланін приватизируйтӧм йылысь. Но тайӧ дойыс районын ыджыд жӧ. Оти-кӧ, оз вермыны видзны тыр порадокын олан фондсӧ бюджет тшӧт весьтӧ. Мӧд-кӧ, абу та вылӧ сьӧмыс и предприятиеяслӧн да организацияяслӧн. Став сертыс, оланін приватизируйтӧм могысь колӧ лӧсьӧдны торъя программа. Зэв бур сійӧ, мый районса властьяс мӧвпалӧны волзӧ олӧм йылысь да сетӧны быдсяма позяліун, медым йӧзыс водзӧ стӧбитчисны. Водзті кӧ райсӧветлӧн решение серти ас керка лэптысьяслы сетлісны дон босьтӧг пӧрӧдны 60 кубометр вӧр, то ӧні быд 5 во мысти кутасны нӧшта сетны дон босьтӧг пӧрӧдны 20 кубометр да быд 10 во мысти керка дзоньталӧм вылӧ 30 кубометр.

Государственнӧй эмбур юклӧм, кыв шутӧг, кутас мунны сьӧкыда. Но босьтчыны колӧ, уджсӧ нуӧдны зэв кыв кутӧмӧн.

В. ЛОДЫГИН.
Куломдін р.

ЛИЧКӦ ТӦЖД-МОГЫС

Мордінса сиктсӧвет ылісянь сиимад шыбитчӧ. Тэні важ моз дӧлалӧ гӧрд флаг. Сӧмын дӧраыслӧн рӧмыс прамӧя нин чусмӧма. Сиктса администрацияӧн веськӧдлысь А. В. Пирко сёрнын гӧдчӧдіс, мый ӧнія выль флагсӧ важӧн нин пӧ вичмысям. Делӧыс абу миян сайын. Кӧрткерӧс районса «батьяс» пӧ тай нюжмасьӧны.

Тайӧ сиктыс, ӧткодявны кӧ мукӧдыскӧд, абу сэтшӧм ыджыд. Мордінын олӧ вылӧ 2.500 гӧгӧр морт. Дерт жӧ, кыдзи и быдлаын, налӧн асланыс тӧжд-могъяс. Торйӧн нин талун, кор страналын олӧмыс дзикӧдз гудыртчис. Ӧд сійӧ жӧ, шуам, сиктса магазинын джаджъясыс ёна тыртӧммисны. Весиг няньӧн дзескыд. А бурланьӧ омӧдя мый вежсьӧ.

Сиктсаяскӧд варовитігӧн тшӧкыдакодь позис кывны да гӧгӧрвоны, мый войтыр кыдзкӧ дӧзмӧмпырысь казтылісны татчӧс сельсӧветса народнӧй депутатъясӧс. Ӧти ань, сійӧ зэв ёна корис не казтывны ним-овсӧ, со кыдзи донъялісь налысь уджсӧ:

— Бӧрйысьӧмъяс водзвылын, кор тышкасьсны народнӧй депутатлӧн мандат вӧсна, кандидатъяслӧн зільӧмыс да старанъӧыс бура петкӧдчис. Позьӧ весиг шуны, мый налӧн зільлуныс веськыда «ньӧбис» мордінсаясӧс. Ӧд кандидатъяс мыйсӧ сӧмын эз кӧсйысьны: и тайӧс пӧ вӧчам, аснаукӧн олысьясӧс чирыштам, «чина» йӧзӧс места вылӧ пуксьӧдам, бӧрйысьысьясысь пӧ оз лоны гуситоръяс. Весиг шӧйӧвошлім. А збыль вылас дзик мӧд ног артмис.

Сиктса администрацияӧн веськӧдлысь А. В. Пирко тшӧтш пасйис, мый ӧткымынӧн збыльысь «кӧдзаліс-ны» депутат уджысь. Мыйла? Гашкӧ, депутаталӧмыс абу на вын серти. Гашкӧ, ещӧ мыйкӧ. Александр Викторович пример пыдди вайӧдіс Н. С. Лебедевӧс. Николай Сергеевич пӧ азыма тышкасис народнӧй депутатлӧн мандат вӧсна. Первой пӧранас збыльысь водзмӧстчис да зілис. Сэки тыдаліс, мый мортыс кӧсйӧ уджавны. Сэсся вочасӧн заводитіс ӧтдортчыны. А ӧні пӧ, овлывлӧ, весиг сессияяс вылӧ оз волывлы...

Татчӧс сиктсӧветын лыддьысьӧ кызь народнӧй депутат. Уиджыкыс на пиысь век жӧ зільӧны-старайтчӧны, пӧртӧны олӧмӧ бӧрйысьысьясӧн сетӧм наказъяссӧ. Шуам, народнӧй депутат, Мордишкӧй лесопунктса начальник В. А. Забоевлӧн старанъӧӧн быд керка, кодӧс капитальнӧя дзоньталӧны, эжӧны вагонкаӧн. Тайӧ жӧ лесопунктса рабочӧй, депутат В. А. Салыневич кӧсйысьліс Солнечнӧй нима уличаын кодйыны юкмӧс. И со дась. Важӧн нин сиктсаяс пользуйтчӧны.

Сэсся таво гожӧмсянь Лӧкчим ю кузя лоӧ дугӧдӧма вӧрсӧ молльӧн кылӧдӧм. Тайӧ медся ыджыд вермӧмыс. Торйӧн нин уна вын пуктіс Н. А. Фроленков, Локчимскӧй лесопунктса электромеханик. Сійӧ медводз заводитіс дорйыны вӧр-ва, тшӧтш и Лӧкчим ю. Ӧд водзвыв урчитӧм план серти молльӧн кылӧдчӧмсӧ колӧ вӧлі дугӧдны сӧмын 1993 вося гожӧмын на. Но народнӧй депутатъяс тшӧтясисны. Весиг чукӧртчылісь сиктсӧветлӧн сессия.

А. В. Пирколысь майнасьӧмсӧ позьӧ гӧгӧрвоны. Гашкӧ, оз на ставыс артмы депутатъяслӧн. Век жӧ уиджыкыс на пиысь оз весь овны. Лыддьӧдлӧмторйыс тшӧтш висьталӧ и. Но Александр Викторович дӧзмӧмпырысь со мый казтыштіс:

— Ме, кыдзи сиктса администрацияӧн веськӧдлысь, лоя сетшӧм мортӧн, коді юклӧ сиктса войтыр пӧвстын дзик став вӧӧм тӧварсӧ, водка сулеясянь нянь тупӧсьӧлз. Тайӧ ӧмӧй менам медшӧр могыс? Буретш та вӧсна мордінсаяс эляньӧны, мыкалӧны сиктсӧветӧс омӧдь уджысь. Вайӧда пример. Неважӧн локтіс пӧч, пач трубаӧй пӧ киссис. Некод оз босьтчы дзоньтавны. Мынтысьӧм пыдди корӧны пӧ курыд зелля. Быть ӧд отсав пӧчлы.

Ӧти кывйӧн, талун Мордінса сиктсӧветлы абу кокни. Медводз сьӧкыд сьӧмӧн. Сійӧ сӧмын вичмылӧ, медым мынтыны тӧлысся уджлӧн врачъяслы, учительяслы да мукӧдлы. Этшаника сетлӧны сійӧ жӧ больничалы, школалы кутшӧмсюрӧ эмбур ньӧбӧм вылӧ. Тадзи, гӧгӧрвоана, он вермы аскна лун йыдысь мӧвпыштны. Ӧд тӧрытъя могъясыс на збыльмӧдтӧмӧсь. А. В. Пирко тшӧтш казтыштіс сиктса туй. Йӧз пӧ норасьӧны, корӧны сійӧс бурмӧдны. А сиктсӧвет нинӧм оз вермы вӧчны. 1990 воын Лӧкчимскӧй леспромхоз туй дзоньтавны мӧдӧдлӧма кык «КамАЗ» машина. Дзонь вежон найӧ кыскалӧмаӧсь каржа, медым тыртны гуранъяс да кыдзкӧ туйсӧ шыльӧдыштны. Кольӧм гожӧмын весиг та мында техникаыс эз вӧв.

Век жӧ А. В. Пирко эскӧ аскна луиӧ. Талун пӧ колӧ вӧчны став позянасӧ, медым сиктса йӧзлысь кокньӧдны олӧмсӧ.

М. ЛАДАНОВ.
Кӧрткеросскӧй р.

АЧЫС ОЛӦМЫС ТШӦКТІС

(АЛФАВИТЛӦН ИСТОРИЯЫСЬ)

КОР, КУТШӦМ КАДО чужӧ письменность?

Нэмъяс чӧж йӧз вӧчисны олӧмас эз этша буртор, лӧсьӧдіны быдсяма уджалан орудие, пыр зільӧцы найӧс водзӧ выльмӧдны. Пӧзлӧн кывйын, уджын гырысь вермӧмъясас и петкӧдчӧ обществолӧн сӧвмӧмыс, историяыс. Но письменность лоі бӧрыниджык, сӧмын сэк, кор материальнӧй да духовнӧй озырлунъяссӧ лӧсьӧдны лоі пыр сьӧкыджык. Мортыд ставсӧ юрас кутны, дерт, эз вермы. Колӧ вӧлі кутшӧмкӧ ногӧн пасъявны мӧвпъяс, сёрні. Пӧзыс кӧсйісны колыны нэмъяс кежлӧ олӧмын да уджын ассыныс ыджыд опытӧ морт паметьӧ, медым та йылысь тӧдмаліс тшӧтш и водзӧ чужысь-быдмысь поколение. Татӧг эз вермы эськӧ сӧвмыны-озырмыны производство, цивилизация. Тадзи, обществолӧн олӧмын торъя тшупӧдын. Му шарлӧн разнӧй пельӧсын лоі письменность. Быд сӧвмӧм народность лӧсьӧдіс сійӧс ачыс. Кодсюрӧ эз и чайтлыны, мый ылысса соседыслӧн письменностыс важӧн нин эм. Бӧрынпас медся бурнас кутісны пӧльзуйтчыны и мукӧд войтыр. Сідзкӧ, письменностыслы быть колӧ вӧлі артмыны-чужныс, обществоын сылӧн коланлуныс вывті ыджыд.

Кутшӧм жӧ письменностьлӧн тӧдчанлуныс йӧзлӧн олӧмын?

Сійӧ кытӧдӧ чужан кыв выль тшупӧдӧ, нимӧдӧ да паськӧдӧ сійӧс, отсалӧ йӧзлы бурджыка гӧгӧрвоны национальнӧй могъяс, ясыджыка петкӧдчӧны политическӧй партияслӧн да социальнӧй классъяслӧн видзӧдласъяс да с. в. Гижӧда кывтӧ некыдз он орччаӧд пӧстӧй (кӧть кутшӧм уна йӧз водзын) сёрникӧд. Гижӧмтортӧ позьӧ лыддьыны некымынысь уна поколениелы, донъявны сійӧс. Письменность сетӧ позялун кольны нэмъяс кежлӧ чужан кыв вылын текстъяс, кодъяс отсалӧны велӧдны-тӧдмавны кывлысь системасӧ дзоньнас, видлавны кывсӧ мукӧд рӧдвуж кывъяскӧд орччаӧдӧмӧн, висьтавны сӧча, кутшӧм места босьтӧ сійӧ либӧ мӧд кыв мирса кывъяслӧн системаын, тӧдмавны кывлысь водзӧ сӧвман да озырман туйяссӧ. Письменнӧй текстъястӧг оз позь бырӧдны неграмотность, кыпӧдны культура, збыльмӧдны наукалысь, технической прогресслысь гырысь могъяс. Оти кывйӧн, абу кӧ сійӧ (гижӧд) — абу и народлӧн историяыс. Сылысь коланлунсӧ абу сьӧкыд гӧгӧрвоны, сын водзӧ кӧ сувтӧдны ӧнія войтырлысь олӧмсӧ книгаястӧг да с. в.

Вӧлі, дерт, кад, кор морт гижныс эз куж. Гижӧд, кыдзи кывлысь юкӧнъяссӧ условнӧй пасъясӧн петкӧдлан средство, олӧ нин вит сюрс во. Сёрни кӧ чужис-сӧвмис шыяс шуалігӧн, то гижӧм заводитчис рисунокъяссянь да вообчис ӧнія букваяса алфавитӧдз. Тадзи жӧ сӧвмис и комияслӧн. Медся важ, медся примитивнӧй, но кад серти медся дыр да бура кутчысьыс, разнӧй юӧр сетан письменнӧй средствоӧн комиялӧн лоӧны уна лыда пасъяс, кодъяс, кыдзи аслыснога иероглифъяс, петкӧдлӧны кывлысь торъя вежӧртас, сетӧны олӧмысь интереснӧй юӧръяс. Коми пасъяс — народлӧн искусственнӧя лӧсьӧдӧм ӧти вежӧртаса знакъяслӧн система. Найӧ зэв паськыда пырлісны олӧмас. Сэксянь и колины сёрнианым сложнӧй кывъяс, шуам: нимпас, туйпас, серпас, рӧмпас, ыжпас, пернапас, лыдпас, тшупӧдпас, пупас, кырымпас. Комиялӧн абу лёка велӧдӧма юридическӧй пасъяс, исследовательяс восьтісны вежӧртассӧ и важ пу календарлысь (пупас), эмӧсь нин лыдпасъяс йылысь интереснӧй статьяяс. Унатор на вермасны висьтавны комиялӧн олӧм-вылӧм йылысь татшӧм пасъясыс, кузь да интереснӧй налӧн историяыс. Но найӧс колӧ велӧдны, корсьны, кытчӧ гижлывлісны-вӧчавлісны пасъяссӧ, шуам, тшупӧмӧн, лӧсалӧмӧн, сотӧмӧн, сирӧн-дьӧгӧдьӧн мавтӧмӧн-краситӧмӧн, гиктӧмӧн, вышивайтӧмӧн.

ДАС НЁЛЬОД нэмлӧн мӧд джынйын (1372—1375 вояс) епископ Стефан Пермский (сэки Храп, 1340—1396 вояс) лӧсьӧдіс коми йӧзлы буквеннӧй алфавит. Та йылысь лыддьысьыс тӧдмаліс Стефан Пермскийлӧн биограф-современник, роч гижысь Епифаний Премудрыйлӧн (чужан воыс абу тӧдса — 1420 вояс гӧгӧр) «Житие Стефана, епископа Пермского» произведениеыс, кӧні сійӧ нэм кежлас нимӧдіс Стефанӧс кыдз коми азбука, письменность лӧсьӧдысьӧс.

Коми алфавитсӧ дасьтігӧн Стефан Пермский пыдди пуктӧма став уджсӧ, мый вӧлі вӧчӧма цивилизованнӧй мирын уна поколениеӧн письменность лӧсьӧдігӧн. Он шу, мый знакъяслысь формасӧ дзоньнас замествуйтӧма-босьтӧма Му шарвывса кутшӧмкӧ народлӧн алфавитыс. Буквяяс лӧсьӧдігӧн сійӧ мыйкӧ мында вежлалыштӧма греческӧй да славяно-русскӧй знакъяс, мыйтакӧ ачыс мӧвпыштӧма кутшӧмсюрӧ буквяяслысь формасӧ, вӧчӧма коми пасъяслӧн гижанног серти. Тадзи сійӧ лӧсьӧдіс коми письменностьлы подувсӧ, шыяссӧ вайӧдіс системаӧ, графическӧй знакъяссӧ (буквяссӧ) сувтӧдаліс колана пӧрадокӧ. Стефан Пермскийлӧн азбукаын, кыдзи и греческӧй алфавитын, знакыс — 24. Автор кужӧма тӧд вылас босьтны коми сёрнысь став шысӧ, весиг коми аффрикатъяс дж, дз, тш, дч, тч. Коми сёрнилӧн быд шылы сетӧма торъя буква. Стефан Пермский комиӧдаліс молитваяс, вичко книгаяс, лӧсьӧдаліс коми кыв вылын литература, восьталіс школаяс, велӧдіс выль вераӧ пыртӧм йӧзӧс грамотаӧ — гижны, лыддьысьны. Уналаын стрӧитӧдаліс вичкояс, сэтчӧ ысталіс ки помыс гижӧм, комиӧдӧм книгаяссӧ. Попъяс да дякъяс ӧбедия, асъя да рытъя службаяс вичкоын сьылісны чужан кыв вылын. Грамотаа йӧз водзӧ гижаліны Стефан Пермскийлысь коми кыв вылӧ вуджӧдӧм книгаяссӧ. Татшӧм ногӧн коми кыв вылын молитва текстъяс содісны-паськаліны эз сӧмын Коми крайын, но и коми-пермякъяс пӧвстын. Тайӧ литератураыс оліс 300 во, XIV нэмсянь XVII нэмӧдз.

Современникъясыс вылӧ донъяліны Стефан Пермскийлысь филологическӧй корсьысьӧмъяссӧ, найӧс чуймӧдліс сылӧн сюсьлуныс, морттуйыс.

XV—XVII нэмъяс пӧшти нинӧм эз содтыны коми языкознание историяӧ, сӧмын грамотнӧй йӧз кыдз мый вермісны зілісны дозьӧритны Стефан Пермскийӧн лӧсьӧдӧм алфавитсӧ, кольны комиӧдӧм текстъяссӧ народ вежӧрӧ. И тайӧ удайтчис налы вӧчны. Важ письменнӧй памятникъяс, алфавит вошны миян кадӧдз уна лыда списокъясын да рукописьясын.

XVIII—XIX нэмъясӧ, XX нэм пуксигӧн важ коми письменнӧй памятникъяс корсісны да велӧдісны роч историк, государственнӧй деятель В. Н. Татищев (1686—1750), роч географ вице-адмирал С. И. Плещеев (1752—1802), роч историк, археограф, библиограф Е. А. Болховитинов (1767—1837), роч лингвист-славяновед академик А. Х. Востоков (1781—1864), роч профессор П. И. Саввантов (1815—1895), Казанскӧй учебнӧй округса попечитель П. Д. Шестаков (1826—1889), медводдза коми учёнӧй-лингвист Г. С. Лыткин (1835—1907), финскӧй учёнӧй И. И. Вихман (1868—1932), роч академик И. И. Лепехин, колян нэмын медводдза печатнӧй коми грамматика гижысь А. Флеров, Вологодскӧй мужскӧй гимназияса велӧдысь Фортунатов да мукӧд. Вологда карын вӧлі торъя комиссия. Комиысь членъясӧн вӧліны В. Кокшаров да Е. Вишерский. Миян кадӧ профессор В. И. Лыткин 1952 воӧ йӧзӧдіс «Древнепермский язык» книга. Тайӧ нин петкӧдлӧ, кутшӧм ыджыд тӧдчанлуныс письменностьлӧн коми йӧз олӧмын.

Ыджыд таланта коми учёнӧй А. С. Сидоров Пермскийлӧн алфавит йылысь шуліс: «... алфавит Стефана Пермского — продукт высокой культуры. Он мог рассчитывать на интересную роль. Его алфавит был построен на строгом фонемалогическом принципе, т. е. одному звуку (фонеме) строго соответствовала одна буква (графема). Даже единые фонемы, так называемые коми аффрикаты (дж, дз, тш, ч) также обозначены одной буквой (графемой); чувствуется выдержанная система обозначения фонетических особенностей аффрикатов... Алфавит Стефана Пермского соответствовал с научной стороны и со стороны усвояемости населением...».

Сідзкӧ вылӧ донъяліс Стефан Пермскийлысь алфавитсӧ мӧд тӧдчана коми языковед И. И. Разманов. Сійӧ шуліс, мый алфавит лӧсьӧдны вывті сьӧкыд, медым пыдди пуктыны сёрнысь став шысӧ: «... алфавит Стефана Пермского был вполне приспособлен к языку коми и с научной стороны имел ряд достоинств: фонематичность, последовательность в изображении звуков...»

И. КОСТРОМИНА.

(Водзӧ лоӧ на).

КЫДЗИ ВОДЗТІ ОВЛӦМАӦСЬ

БОРЪЯ ДАС ВОСО Шойнатыса пионеръяслӧн керка ёна вежсис. Эм ӧні тані челядьлы позялун бура коллявны пӧст кадсӧ. Позьӧ ворсны теннисӧн, биллиардӧн, лыддьыны уна пӧлӧс газет, журнал, книга, видзӧдны телевизор. Котыртӧма и кружокъяс. Тасьс кыдзи, эм тані музей. Сы йылысь ме и кӧсъя висьталыштны. Тайӧ музеяс экспонатъяссӧ чукӧртісны асьныс челядь. Ваялісны гортсьыныс кодлӧн мый вӧлі. Чукӧртім сиктысь важ кӧлуй, волім и орчча гроздъясӧ. Экспедицияясӧ да походъясӧ ветлігӧн ми ог жӧ вунӧдӧй асланым музей йылысь, век мыйӧнкӧ зілям озырмӧдны сійӧс.

Тані эмӧсь важся вурсян машина, утюг, чӧрс, а сідзжӧ горт овмӧсын вӧдитчан инструментъяс — чер, гогын, пила. Тайӧс ставсӧ чукӧртӧма абу сӧмын миян районысь. Усть-Куломской районса Керчомъя сиктысь вайим пуысь вӧчӧм ыджыд важ кӧш. Усть-Куломысь — важ деньга. Эм Удорысь мичаа серпасалӧм печкаи. Миян районса Троицк сиктысь вайим пу паньяс. Шудӧгысь — ыджыд жытник томан, эм уна пӧлӧс ключ... Эмӧсь и ӧнія кадся экспонатъяс. Ми чукӧртам бур киподтуя йӧзлысь вӧчӧмтор. Сыктывдінскӧй районса Пажга сиктысь вайим сюмӧдысь шкатулка, нинкӧм, дзоляник туисъяс. Усть-Цильмаысь — пу паньяс, мича акань, кодӧс пасьтӧдӧма сатчӧс войтырлӧн важся паськӧмӧн. Эмӧсь быдсяма пӧлӧс изъяс, кодъясӧс вайим Печора, Эжва, Висер, Пижма да мукӧд юясьс. Полярникъяс козьналісны некымын мича из. Сыктывкарысь путешественник Владимир Николаевич Королев козьналіс миянды китлысь уссӧ...

Музейӧ волывлӧны и челядь, и верстьӧ йӧз. Ми нуӧдлывлам налы неыджыд экскурсия.

А мыйла колӧны татшӧм музейясьс? Сы вӧсна, медым не вунӧдны миян ыджыд мамъяслысь да батьяслысь олӧмсӧ, миян народлысь. Коми мулысь историясӧ. Но эмӧсь йӧз, кодъяслы веськодьӧсь музейясыд. Шыблалӧны важ пӧлӧс книгаяс, журналъяс. Неважӧн сдайтӧм макулатурасьс аддзим 1954 вося книга: «Календарь колхозника», комиӧд воясса журналъяс. Тайӧ ӧд музейнӧй материал нин. Нем думайтӧг кисьтӧны важ керкаяс, кытысь позьӧ жӧ аддзыны миян музейӧ уна экспонат. Ми некымынысь нин ветлім джынвыйӧ кисьтӧм керкаясӧ, унатор сэні чукӧртім. Миянлы эськӧ ӧтвылысь колӧ озырмӧдны асьныным музей. Кодлӧнкӧ кӧ эм горт овмӧсын вӧдитчан важ кӧлуй, ёна корам, эн шыблалӧй, вайӧй миян музейӧ либӧ звӧнитлӧй, да асьным водам. Телефоныс 9-12-23.

И. ПОПОВ,
Шойнатыын пионеръяслӧн керкаса методист.
Кӧрткеросской р.

Российскӧй правительствоса вице-премьер Егор Гайдар бердын кык тӧлысьысь укджык уджалӧ финансово-правовӧй контроль да коррупциякӧд тыш кузя группа. Кӧть и регыд на, но сійӧ, мый вӧчӧма тайӧ каднас, вӧрзьӧдіс странаын зэв уна йӧзӧс. Миян корреспондент тӧдмасис группалӧн ӧткымын делӧӧн, аддзысьліс сэтысь членъяскӧд — Михаил Гуртовойкӧд, Николай Емельяновкӧд, Владимир Калиниченкокӧд.

чысьяс пӧвстысь ӧти вылӧ — адвокатъяслӧн Москва карса коллегиялӧн «Московскӧй юристъяс» фирма вылӧ. Протоколӧ: «Товарищества» членъясӧн вӧліны Канадаса, США-са да Финляндияса компанияяс. Миян «товариществоӧн» правовӧй да финансӧвӧй нормаяс торкалӧмыс корӧ пыдісянь мӧвпыштлыны, тырмӧ-ӧ столицаса юристъяслӧн сямыс да тӧдӧмлуныс, либӧ думыштлыны сы йылысь, мый...

Тыдалӧ, бӧръяыс. «Товарищество» котыртысьяслӧн финансӧвӧй операциыяс веськалӧ уголовнӧй преступление улӧ, и группа лыддьӧ, мый та кузя колӧ панны уголовнӧй делӧ.

Вӧвлӧм Генсек босьтліс аслыс быд витӧд мешӧк,

либӧ Мыйсюрӧ ӧнія взяточникъяс йылысь, кодъясӧс быдтіс дудӧм кад

Мошенникъяслӧн товариществояс

Чайта, абу коланлун сёрнитны группалӧн тӧждъяс да могъяс йылысь — тайӧ бура тыдалӧ сылӧн нимысь. Оз ков, тыдалӧ, паськӧдчыны и сы кузя, мыйла сылӧн уджыс вӧрзьӧдіс миян обществоса ӧткымын йӧзӧс. И тайӧ гӧгӧрвоана. Сідзкӧ, пыр жӧ заводитам висьтавны группалӧн удж йылысь.

Кольӧм вося ноябрь 1 лунӧ кутшӧмкӧ А. Докичук, Т. Тихонова да В. Клочков Москваын регистрируйтісны «Д и П Совгруп» товарищество, кодлӧн уставнӧй фондыс лоис 30 тысяча шайт. Но декабрь пом кежлӧ товариществолӧн тшӧт вылын вӧлі уин 8 миллиард шайт. Эн тэрмасьӧй шензыны — тайӧ ставыс на закон серти. Та мында деньгаыс воис СНГ-са разнӧй предприятиеясысь, учрежденияясысь да организацияясысь, кодъяс ыштісны товарищество котыртысьяслы, мый позяс судзӧдны рытыввывса партнёръяслысь компьютеръяс, видео- да аудиотехника... А сэні кӧ, Рытыввылын, оз вузавны шайтъяс вылӧ, то «Д и П Совгруп» вежас миллиардъяссӧ валюта вылӧ.

Со тані и заводитчӧ пӧръясьӧмыс, кутшӧм вермас лоны сӧмын миян Россияын. Мошенникъяс «товариществолӧн» эз вӧв юридическӧй да правовӧй статусыс, медым нуӧдны хозяйственнӧй удж, сы лыдын и внешнеэкономическӧй. Медым босьтны тайӧ правосӧ, колӧ пасйысьны Минфинлӧн государственнӧй реестрын.

«Аслыныс пӧльзаӧн (тайӧс ме вайӧда документысь, кодӧс дасьтіс Гуртовойлӧн группа) товариществолӧн тшӧт вылӧ вӧвм 8 миллиард шайтсӧ мошенникъяс эз конвертируйтны, эз судзӧдны колана тӧвар и сӧмын некымын тӧлысь мысти заказчикъяслӧн унаысь корӧм бӧрын кутісны бӧр бергӧдны налысь жӧ деньгасӧ».

Менам чайтӧм серти, колӧ сюсьджыка видзӧдлыны тайӧ финансӧвӧй операциясӧ вӧ-

А со Российскӧй Федерацияса президент бердын экспертнӧй сӧветса председатель Петр Короткевич лыддьӧ коланаӧн, кӧть и уджалӧ государственнӧй служба вылын, веськӧдлыны и коммерческӧй фирмаӧн. Сійӧ весиг оз дзеб тайӧс, анкетаас гижис: «1991 во, «Кор Бен интернэшнл импрейсайдс корпорейшнса» президент».

Нинӧм лёкӧ ог думайт господин Короткевич йылысь, но служебнӧй юбръяссӧ, кодъяс вӧвны экспертнӧй сӧветӧ, позьӧ, шуам, используйтны фирмалы да сылӧн партнёръяслы бур вылӧ.

— Кӧсйӧ, шуам, частнӧй предприятие, кодлӧн эм уна сё миллион шайт, — висьталӧ Владимир Калиниченко, — босьтны юбръяс ӧти министерствоысь. Фирма шыӧдчӧ ведомстволӧн кутшӧмкӧ подразделениеса веськӧдлысь дінӧ, и сылы воӧ воча кыв. Ме тӧда, мый абу нин сэтшӧм кокни та дырйи босьтны колана юбръяссӧ. Тӧда и мӧдтор — министерствосянь сетан воча кывйӧн бланк вылын сӧмын ӧти адрес: сэтшӧмтӧ фирмаса веськӧдлысьлы. Сідзкӧ, бумагасӧ сетісны кабинетын кыысь кинӧ. Сідзкӧ, тайӧ чиновникыслӧн фирмаса веськӧдлыськӧд аслыныс гуся йитӧдъяс...

Коррупцияыс кузь киа

Оз ков чайтны, мый Гуртовойлӧн группаыс эрдӧдіс сӧмын тайӧс. Сизим мортлы да дас вит технической уджалысьлы абу вын серти «ытшкыны» тайӧ лёк петшӧр чукӧрсӧ, коді быдмис эз ӧнія правительство дырйи, кыдзи кӧсйӧны эскӧдны мияныс Гайдар - Ельцинлӧн реформалы паныд сувтысьясысь унаӧн, а ёна водзджык.

Мекӧд сёрнитігӧн Владимир Калиниченко вайӧдіс татшӧм пример. Кыдзкӧ ӧтчыд Брежнев шензис: мыйла йӧзыс норасьӧны, мый налы сьӧкыда овсьӧ. Кор пӧ ме вӧлі томӧн да уджалі грузчикӧн, юксис опытнас Леонид Ильич, то босьтлі аслым быд витӧд мешӧк...

Аслас «Здоровье и власть» книгаын академик Чазов казытылӧ: медводз, мый вӧчис Андропов Брежневлӧн кулӧм бӧрын, — заводитіс тышкасьны коррупциякӧд да организуйтӧм преступностькӧд. Чебриковӧс «индіс» КГБ-ӧ, а Федорчукӧс Лубянкаысь вуджӧдіс МВД-ӧ. Стӧч Андропов, коді сэки вӧлі СССРысь КГБ-са председательӧн, сетіс вӧля нуӧдны Узбекистанын взяткаяс йылысь делӧ. Сійӧ, коді зэв бура тӧдіс странаын збыль олӧмсӧ, аддзис, кутшӧм ыджыд омӧльтор вайӧны сылӧн безопасностьлы коррупция да взяточничество.

— Ми огӧ кӧсйӧй, — шуӧ Михаил Гуртовой, — вежны правоохранительнӧй органъясӧс. Вӧчам сійӧс, мыйӧ найӧ оз кутчысьны. Ӧд миян абу протекционизмкӧд тыш йылысь закон, бур банковскӧй законодательство, а Уголовнӧй кодексӧ абу артыштӧма йӧзӧн предпринимательскӧй удж нуӧдӧм вылӧ. Талун позьӧ вӧчны быдтор...

Обществолӧн, веськӧдлан аппаратса чиновникъяслӧн лэдзчысьӧмыс да веськодь-

— Правительстволӧн омӧльторйыс сыын, — шуӧ Михаил Гуртовой, — мый сійӧ эз куж стӧча донъявны госаппаратын коррумпированностьсӧ.

Энергетическӧй сырьё вылӧ донъяс содтӧм йылысь водзвыв юбртӧмсӧ пыр жӧ кутісны критикуйтны. Реформаяслы паныд сулалысьяс бара ускӧдчисны дорйыны простӧй йӧзӧс, а сыкӧд тшӧтш и ассыныс интересъяссӧ. А тайӧ гуся интересъясыс сыын, мый пытшкӧсса рынок вылын нефтьлысь донсӧ мировӧйӧдз кыпӧдӧм бӧрын правительство мырддяс госаппаратса мошенникъяслысь доходсӧ.

Бур тӧдны, мый асьныс предпринимательяс аслыныс конвенцияын лӧсьӧдӧны коррупциякӧд тышкасьӧм кузя комитет. Дерт, оз сы могысь, медым бырӧдны сійӧс аслыныс радъясысь. Ас чужан муса капиталистъясӧс суӧдісны ним яндысьтӧм чиновникъяс. Эз ӧд сідз-тадз Российскӧй товарно-сырьевӧй биржаса председатель Боровой шу: взяткатӧг талун нинӧм он вӧч. Да сӧмын ӧмӧй Боровой! Вӧвлӧм СССРса МВД-ысь организованнӧй преступностькӧд тышкасьӧм кузя управлениеса вӧвлӧм начальник Александр Гуров уджсӧ ӧдзӧдӧм могысь шуис лӧсьӧдны коммерческӧй структура, но оперативникъяслысь регистраторъяс «корисны» 200 тысяча шайт.

Гусясьны кутісны повтӧг

Тельман Гдлян, коді кӧсйыліс ӧрдӧдны кремлёвскӧй взяточникъясӧс, тӧдлытӧг кытчӧкӧ саймовтчис. А быд татшӧм лӧмтор, кор грӧзитчылісны биын сотны взяточничество, чусалыштӧм бӧрын пыр жӧ куслісе.

— Бӧръя каднас ӧрдӧдсьӧ ёна этшаджык преступление, — шуӧ Николай Емельянов. — Статистика петкӧдлӧ: став казялӧм преступлениеясысь ӧрдӧдсьӧ сӧмын 41 процентыс, а кӧзяйственнӧй преступленияс йылысь и сёрнитны оз сулав...

Оз ков жуглыны паметьтӧ. Взяточникъяс йылысь бӧръя кадӧ эз вӧв ни ӧти «гора» делӧ. А ӧд, группаса экспертъяслӧн чайтӧм серти, кодсюрӧ ӧні взяткасӧ босьтӧны 300—500 тысяча шайтӧдз. Сэк жӧ ёна ошйысьӧны, мый быттьӧкӧ чорыд тыш муӧ коррупциялы паныд. Мекӧд сёрнитысьяс пиысь ӧти кыдзкӧ тӧдмасис «Матросскӧй тишинаын» взятка йылысь делӧӧн, сылысь ыджасӧ весиг оз сулав висьтавныс — 104 шайт 12 кӧпейка.

Позьӧ-ӧ шуны «бурӧн» государствоӧс, кӧні ыждӧмысь повтӧг гусявлӧны миллионъяс, а ныввабабӧс, коді босьтіс 104 шайт взятка, сетӧны судӧ? Кӧні босьтӧны казнаысь уна дас миллион, вӧдитчӧны сійӧн вит-квайтысь, босьтӧны зэв уна прибыль, а сэсся, медым эз штрапуйтны да пуксьӧдны тюрьмаӧ, бӧр бергӧдӧны сійӧс? Ӧд ачыс законыс, шуам, кооперация йылысь, тойлалӧ преступление вылӧ. Сэні ставсӧ быттьӧ артыштісны закон лӧсьӧдысьяс, но эз пыртны (тадзи-ӧ?) медся ичӧтторсӧ — сійӧс, кыдзи могмӧдны кооператоръясӧс сырьёӧн, материалъясӧн... Тайӧ закон сертыс ёна шонтісны кисӧ найӧ, кодъяс ордын вӧліны фондъяс, ресурсъяс, сырьё, кодъяс и юклісны пайӧс. Гӧгӧрвоана, взятка вылӧ...

Кӧні сійӧ властыс, код серти позьӧ мыждыны

Свободнӧя вузасьӧм, коді ӧні дзоридзалӧ ыджыд каръясса быд пельӧсын, колӧ, медым эськӧ вӧлі конкурентӧн государственнӧй вузасьӧмлы, медым сійӧ сетіс позяплун йӧзлы инавны лишалана продуктасӧ, кодӧс вӧчӧма аслыныс либӧ мукӧд овмӧсын, а медбӧрын тыртны рынок.

Збыль вылас жӧ тайӧ вузасьӧмыс лоис спекуляцилӧн. Ӧд иналӧны госсекторӧн вӧчӧм продуктаяс, кодъясӧс ньӧӧӧма сійӧ жӧ госторговлясьыс. И тайӧ сэки, кор тадзи вӧчны оз лэдз Уголовнӧй кодекслӧн статья. Дерт, абу быть президентлы пыдісянь тӧдны, кыдзи пӧртсьӧ олӧмӧ указыс — та вылӧ эм торъя аппарат. Но сійӧ чӧв олӧ. Миян правоохранительнӧй органъяс кыдзи быттьӧ эскӧны, мый бразильскӧй кофе либӧ «жигулевскӧй» сур сулея зэв кокни вӧчны, шуам, ичӧт квартираса кухняын. Тайӧ эскӧмыс дона сувтӧ миянлы, ньӧбасьысьяслы. Сійӧ, мый вӧлі позьӧ на ньӧбны магазинысь, дерт, ӧчередьын сулалӧм бӧрын, ӧні аддзан сӧмын ас вӧчӧм джаджъяс вылысь 5—10 пӧв донӧнджык государственнӧйысь. Збыль ӧмӧй уличавывса купечьяс став босьтӧм прибыльсӧ вуджӧдӧны кутшӧмкӧ благотворительнӧй фондӧ?

Ӧні миян законодательство ёна кольччӧ олӧмсьыс. Водзті кӧ закон мыждыліс служебнӧй «грекъясысь», кодъяс вайлісны омӧльтор государствоты да обществоты, либӧ законӧн видзан правоясты да гражданалӧн интересъясты, то ӧнія проектын та йылысь абу весиг гижӧма.

С. ОВСИЕНКО.

«Российские вести» газет.

Выльгортса культура керкаын (Сыктывдін район) помасис искусстволӧн районнӧй фестиваль, кӧні ассьыныс сямсӧ петкӧдлісны том йӧз да челядь. Волісны Часовоысь, Зеленечысь, Пажгаысь, Лӧзымысь, Выльгортысь, Ясногысь да Гавриловкаысь художественнӧй самодеятельностьлӧн коллективъяс.

I степеня диплом да искусствояслӧн коймӧд республиканскӧй праздникын участвуйтны право шедӧдісны сьылысьяслӧн да йӧктысьяслӧн коллективъяс, кодьясӧн веськӧдлӧны В. Марсов, Л. Семяшкина, В. Тикунов да мукӧд.

Уна самодеятельнӧй коллективӧс наградитӧма мӧд да коймӧд степеня дипломъясӧн.

И. МИХАЙЛОВЛӦН снимокъяс вылын: фестивальын участвуйтысь Ира Кириченко; йӧктысьяс.

АЛЬБЕРТ АРТЕЕВЛӦН РЫТ

ПОЗЛӦН ПАМЕТЬЫН дыр кежлӧ коляс концертыс, коді неважӧн вӧлі Печораын. Кык часысь дырджык гарнизонса культура дворецын чукӧртчӧм войтыр нимкодыпырысь кывзісны сьыланкывъяс, видзӧдісны хореографическӧй номеръяс.

Печора бокса сиктъясысь да посёлокъясысь клуб сценаяс вылын и прӧстӧ йӧз костысь ӧні частӧ кывлан мичасьыс-мича сьыланкывъяс. Сэтшӧмъясӧс, кыдзи «Мое Подмосковье», «Тувсов рыт», «Вур мен, мамӧ, мича дорӧм», «Мича ныв», «Верность». Но ӧдвакӧ ёна унаӧн тӧдісны, мый музыкасӧ налы гижӧма татчӧс, мияныкӧд орччӧн олысь самодеятельнӧй композитор.

Оти кывйӧн кӧ, концерт видзӧдысьяс восьтісны аслыныс выль вим. Тадзи кӧ Альберт Артеевӧс тӧдісны сӧмын кыдзи Луговӧй посёлокса культура керкаысь художественнӧй веськӧдлысьӧс, кыдзи бур баяністӧс, то ӧні тӧдмалісны и кыдз композиторӧс.

Озыр вӧлі авторскӧй рытлӧн репертуар. Кызьыс ӧнджык сьыланкыв. Сьылысьясыс жӧ сиктса да посёлокса самодеятельнӧй артистъяс. Тӧдса коллективъяс. Пастуховъяслӧн семейнӧй ансамбль, Соколовса народнӧй ансамбль, Кожваса «Снежана» народнӧй ансамбль, «Луговчанка» да «Путейские подружки» ансамбльяс.

Залын пукалысьяс пӧвстысь унаӧс вӧрзьӧдіс, кодсюрӧлӧн весиг сиктваыс доршасис, кор кутіс сьывны Ухтаысь кӧкъямысӧд класса велӧдчысь Юля Терентьева. Шусис сійӧ «Есть такой интернат». Мича гӧлӧса Юляыд, вӧлӧмкӧ, кольӧм воӧдз велӧдчылӧма Печораса кӧкъямысӧд номера школа-интернатын, а сьыланкывсӧ гижӧма Альберт Артеев, тайӧ школаыслӧн комын вося юбилей кежлӧ.

Гажсӧ рытыслы содтіс школа-интернатса директор В. Иванов. Мича дзоридзьясӧн кайис сцена вылӧ да пӧся чолӧмаліс Юляӧс да Альберт Артеевӧс.

Комын сайӧ кывбур вылӧ нин музыкасӧ гижӧма Альберт Артеев. Медясӧ Владимир Тимин, Альберт Ванеев, Виктор Савин да Василий Лодыгин поэтъяслӧн кывбуръяс вылӧ. Уджалӧ Печораса самодеятельнӧй композитор и роч поэтъяслӧн кывбуръяс вылын.

Юала, корсянь, мися, кутіс кыскыны тіянӧс гижны сьыланкывсӧ, кор гӧгӧрвоинныд, мый верманныд гижны музыка?

— Гижа томсянь нин. Но прӧстӧ сідз, аслым вылӧ. Сӧмын кыдзкӧ дыркодь яндыси йӧзӧднысӧ. Во сизим-кӧкъямыс сайын ӧтчыд смелмӧдчи да петкӧдлі гижӧдъясӧс Яков Перепелицалы. Сыкӧд сёрниыс ышӧдіс сьӧлӧмсяньджык босьтчыны тайӧ уджас. Эскӧмлунӧс содтіс и коми композитор А. Рочевкӧд аддзысьлӧм.

Концерт бӧрын нин А. Г. Артеевлысь юала:

— И век жӧ, йӧз водзӧ, со тадзи, кыдз шуласны, восьса морӧсӧн, ті мыйкӧ ӧнӧдз эн петавлӧй?

— Кыдзкӧ век смеллунӧй эз судзсьы, полыштІ. Збыльӧ, удж кузя ёртъяс важӧнкодь ыззьӧдісны таташӧм воськов вылас, — вочавидзис сійӧ. Сэсся ачыс жӧ стӧчмӧдӧ: — Эз кӧ миян культура керкаса коллектив ышӧд, гашкӧ, талунъя рытыс эз и вӧв. Аттьӧ А. Т. Каневалы, миян директорлы, сійӧ первой ыззьӧдысьпас вӧлі.

Ыджыд аттьӧ и «Коми котыр» обществолӧн Печораса отделениелы, тайӧ рытсӧ котыртысьлы.

Татчӧ колӧ содтыны: спонсоръястӧг таташӧм рытыд ӧдвакӧ вермис и лоны. Од сӧмын культура керкасӧ медалӧмыс «Коми котыр» отделениелы сувтіс сюрс шайт. Сьӧмӧн ёна отсалісны ва туйлӧн Печорскӧй дистанция (ПЧ-33), кодӧн веськӧдлӧ В. А. Канев, Коми ССР-са депутат, Печораса жилтрест (управляющӧйыс А. И. Нечипуренко), «Отсасьысь» ичӧт предприятие, «Печора» совхоз да мукӧд.

Кыв шутӧг, Альберт Артеевлӧн творческӧй отчётыс зэв удайтчис. Кыдзи культураса уджалысьлӧн и кыдзи композиторлӧн, кодлысь сьыланкывъясӧс Коми книжнӧй издательство кӧсйӧ лэдзны торъя сборникӧн.

Г. СЕМЯШКИН.

Печора.

Эжва йыв озыр талантъясӧн

ТУВСОВЪЯ КАНИКУЛ дырйи республикаса каръясын да районъясын мунісны фестивальяс, кӧні ассьыныс творческӧй сямсӧ петкӧдлісны челядь. Вӧлі татшӧм фестивальыс и Кулӧмдін районын.

Тайӧ фестивальыс петкӧдліс, мый сяммысь том войтырыс районын эм, сӧмын колӧ накӧд уджавны. Бура петкӧдлісны асьнысӧ Аныбса школаысь челядь, кодъяслы народнӧй сьыланкывлысь мичлунсӧ уна во нин восьтӧ учительница Татьяна Геннадьевна Нестерова. Коми йӧзкостса творческӧй фольклорӧ пырӧдчӧны и Немдінса шӧр школаын велӧдчысьяс. Тайӧ фестиваль дырйыс найӧ петкӧдлісны сцена вылын Рӧшто праздник. Важ олӧмлӧн кыпыд гажӧ челядьӧс пыртӧны учительяс М. А. Бабина, Н. И. Александров, Т. М. Кокко да Н. М. Гуляева. М. Н. Лебедевлӧн «Яг морт» мойд серти важ дінія сьыланкывъясӧн гажӧдӧм постановка зэв жӧ воис сьӧлӧм выланыс видзӧдысьяслы. Сійӧс вайис Кулӧмдінӧ Мыс сиктса фольклорнӧй коллектив. Тані том войтыркӧд зэв сьӧлӧмсяньыс уджалӧ быдтор вылӧ киподтуя морт Геннадий Васильевич Игутов — сиктса культура керкаысь художественнӧй веськӧдлысь. Буретш сылӧн зільӧмӧн жӧ культура керкаын восьтӧма кружок, кӧні велӧдӧны челядьӧс вӧчавны туис, наберушка, пуысь гортын вӧдитчан уна кӧлуй, сувениръяс да мичаа серпасавны найӧс. Вӧчалӧмторъяссӧ петкӧдлісны нин тайӧ фестиваль вылас. Ёна и шензісны видзӧдысьяс Мысса челядьлӧн сям да киподтуй вылӧ. Колӧ шуны, мый тайӧ жӧ сиктас ныркӧдны поэзияӧ. Надежда Трубачева лыддис ассьыс кывбуръяс, мыйысь сылы вичмис фестивальын участвуйтӧмыс диплом да премия. Надя ворсіс и «Яг морт» постановкаын Райдалысь рольсӧ. Любӧ вӧлі видзӧдны Поикӧг сиктса челядьлысь «Шенсӧ». Витӧд классын на и велӧдчӧны, а лӧсьыда нин кужӧны «серпасавны» важ йӧктӧмыслысь узоръяссӧ, кодъясӧс налы петкӧдлӧ учительница Агния Александровна Попова.

Тайӧ фестиваль вылас асьныс талант петкӧдлісны том актёръяс. Торйӧн нин лӧсьыда ворсісны Зимстан посёлокса шӧр школаысь велӧдчысьяс, кодъяскӧд нуӧдӧ уджсӧ вожатӧй Аделия Леонидовна Ковалёнок. Жюри вылӧ донъялісь тайӧ жӧ школаысь велӧдчысьяслысь йӧктӧмсӧ. Таӧ том войтырӧс велӧдӧ учительница Оксана Андреевна Тюрнина.

Татшӧм районнӧй смотръяс да фестивальяс кежлас сьӧкыд овлӧ корсьны сьылысьяслы гудӧкӧн либӧ баянӧн ворсысьӧс. И зэв бур, мый ворсны велӧдчӧны томъяс. Зэв нин мастера нуӧдӧ баян вылын ладсӧ Аныбса школаын велӧдчысь Николай Нестеров. Сылӧн ворсӧм улӧ аныбсаяслӧн юргис час сьыланкыв — быдса ичӧтик концерт. Николайлы вичмис диплом да премия.

Фестивальӧн аслыссяма дзоридзӧн лоис Немдінса шӧр школаысь нёльӧд класса велӧдчысь Олл Тимушева. Чуньясыс гудӧк кизьяс вывті котралӧны — верстьӧ мортлы вӧтчыны сьӧкыд. Сыктывкарӧ, зональнӧй фестиваль вылӧ, шуис мӧдӧдны тайӧ нывкасӧ жюри, кӧні вӧліны культураса уджалысьяс эз сӧмын районысь, но и народнӧй творчестволӧн республикаса центрысь. Велӧдӧ Оляӧс ворсны батьыс — Виталий Михайлович Тимушев, коді уджалӧ сиктын культура керкаса директорӧн. Зэв мичаа ворсӧ гудӧкнас ачыс.

Век жӧ гайӧ фестивальыс эз на явит районысь таланта став челядьсӧ. Эз волыны, кӧть и участвуйтісны кустӧвӧй смотръясын, Помӧсдінысь, Керчомъясысь, Деревяннӧйысь сяммысь том войтыр. Эз петкӧд сцена вылӧ том музыкантъясӧс райцентрысь челядьлӧн музыкальнӧй школа. Зэв этша пайыс челядьлысь творчество сӧвмӧдӧмын райцентрысь пионеръяс керкалӧн. Эз «быдмы» фестивальлӧн тшупӧдӧдз Кулӧмдінса шӧр школа.

Медясӧ тадзи артмӧ сы вӧсна, мый оз тырмыны районын специалистъяс. Непӧштӧ челядькӧд, верстьӧяслӧн асшӧр творческӧй котыръяскӧд уджавны некодлы. Абу быд лунъя корсьысьӧмыс да ныркӧмыс, праздникъяс да фестивальяс кежлӧ сӧмын уськӧдчылӧны рополӧн да культура министерстволӧн индӧд серти мыйсюрӧ дасьтыштны.

Мӧд-кӧ, школаясын да культура керкаясын сьӧкыд восьтны пыр уджалысь творческӧй мастерскӧйяс. Оз тырмы сьӧм, мед ньӧбны музыкальнӧй инструментъяс, костюмъяс да с. в. Транспорт абутӧм вӧсна творческӧй котыръяс оз вермыны аддзӧдчывны бта-мӧдыскӧд, петкӧдлыны мукӧд сиктъясын концертъяс. А абу кӧ йӧзсянь донъялӧм, то и быдмыны-сӧвмыны ышӧдысьйӧткалысьыс абу.

Но та вылӧ видзӧдтӧг, челядьлӧн самодеятельнӧй творчество Кулӧмдін районын, ме думысь, сӧвман туй вылын. Колӧ эскыны, мый сылы отсалас национальнӧй движение подув вылын коми оласног сӧвмӧдӧм могысь коми войтырлӧн вӧрзьӧмыс. Уна пӧлӧс падмӧгъяс вӧсна тайӧс вӧчны сьӧкыд, но вӧчнысӧ быть колӧ. Мӧд ногыс оз сӧмын Эжва йыв, но и республика вермас кольны асланым поэгъястӧг, композиторъястӧг, художникъястӧг, искусствоын да культураын мукӧд специалистӧг.

Ме нӧшта ӧтчыдысь кыпӧда вопрос, медым вочасӧн корсьны колана специалистъясӧс да восьтны культура да искусство туйвизялысь гимназия асланым районын. Подувсӧ талы пуктӧма нин. Кулӧмдінын ӧти котырӧ ӧтувтчисны районса поэтъяс, композиторъяс да художникъяс. Найӧ кутасны нуӧдны том войтыркӧд семинаръяс. Сьылысьясӧс велӧдны вермас Коми государственнӧй премияа лауреат «Эжваса дзоридзьяс» ансамбль, кодлӧн лоӧ позянлун восьтыны счёт да нажӧвитны сьӧм, медым сійӧс веськӧдны и талантливӧй челядьӧс сӧвмӧдӧм вылӧ. Мед эськӧ отсыштасны и спонсоръяс.

В. ЛОДЫГИН.

(Пом. Заводитчӧ газетлӧн 47 номерын).

Юрий КОВРИЖНЫХ

«НЬӦБ МЕНЫМ БОТИНКИ, МАРИЯ!»

Пелагея Ивановналы некыдзи не мынны пельӧсьыс, весиг воськов джын оз вермы бӧрыньтчыны. Страшнӧ лоис. Сьӧлӧмыс чеччӧмӧн чеччӧ. Дум вылас воисны разнӧй мафиознӧй вынъяс йылысь висьтъяс — на йылысь гижӧны газетъясын, висьталӧны радио пыр. Со и тайӧ, йӧйыс, вермас лоны, веськӧдлӧ кутшӧмкӧ шайкаӧн, гашкӧ, сійӧ сӧмын лунвылас партийнӧй секретарь, а войнас бандит. Трактор моз зырӧдӧ сы вылӧ. А синъясыс,синъясыс! Би петӧ. Бӧсьтас пурт, сатшкас морӧсас, а сэсся кералас, кыдзи сійӧ йӧрасӧ, пом ни дор он адзы. Эз, эз прӧстӧ сійӧс татчӧ вайӧдны. Пелагея Ивановналы дум вылас усьлісны кӧкъямыснан челядьыс, ставныс ӧтлаын и ӧткӧн-ӧткӧн, муса верӧс Митрӧпансӧ казьтышtlіс. И шуис водзсасьны, дорйыны ассыс олӧмсӧ. Кытысь и повтӧмлуныс лоис!

Сійӧ тойышtlіс секретартӧ да чорыда шуис: «Сетан нёль жыръя патера, — лешак тэкӧд, вода. А он — кӧть ви, ог мун...» Выліас бось скӧралӧ, инас оз ӧшйы — ӧтканнитас кӧ бабаыс, юрнас оз мын. Мӧвпыштlіс тадзи секретарь да кӧсйысис.

Но Пелагея Ивановна тӧвйылӧм воробей. Сійӧ кӧть бура тӧдlіс быд лун дӧзмӧдчысь лозунгсӧ, коді ӧшалlіс пӧтка видзан фабрика водзлапорын, мый партия — тайӧ и вежӧр, и честь, и сӧвесть, райпартсекретарлӧн кывъяслы эз ёна эскы. Корис секретарлысь: «Документ вай» («документ» кывсӧ шунгӧн медся личкис «у» вылас). Тшӧктlіс век жӧ гижны расписка-обязательство: лоас пӧ П. И. Потапова йӧртлы патера райкомовскӧй фондысь Коммунистическӧй улича вылын выль керкаысь.

И ставыс артмис зэв кокниа. Мӧд лунас рытланыыс Пелагея Ивановна мунlіс райисполкомӧ, а сэні сійӧс виччысисны нин, сетlісны орден, кутлісны киӧ да став бурсӧ сиысны. Стӧч Великӧй Октябрьлы 72 во кежлӧ Коммунистическӧй улича вылын овмӧдlісны кӧим султа керка, код йылысь «Факел» газетын гижис Обалдуева. Сэтчӧ овмӧдчис и Потаповъяслӧн семьяыс.

Со татшӧм «прӧстӧй история» висьталіс меным зэв честнӧй Пелагея Ивановна. Сійӧ сулалlіс ичӧтик да косiник, киясӧ плетьяс моз ӧшӧрӧмӧн, сійӧс тiрӧдlіс. но, тыдалӧ, эз кӧдзыдсьыс, кӧть эскӧ и поводдяыс вӧлі ыркыл, а ӧбидасьыс. И меным чайтсис, мый сысянь ӧвтlіс вина дукӧн. Али прӧстӧ кыртны, менам эзлалlісны сӧнъясӧй. Бергӧдчи магазинлань мышкӧн, кытчӧдз вӧлі сӧмын воськов-мӧд, да муні дзик мӧдарӧ. Ме веськӧдчи «Гайкаӧ» пыркӧдны инас ӧшйытӧм пӧсялӧм юр вемӧс.

• • •

«Гайка» — тайӧ сур юанiн. Коркӧ сійӧ лунтыръясӧн нюмъялlіс йӧзлы аслас став квайтнан пельӧснас, улісяныс джынйӧдзыс парсалӧмавизьйӧдлӧма да вижӧдӧма кудзавлӧмысла. А сурыс тані визувтlіс уна ваа юын моз. Но кыдзи сӧмын йӧзӧс садьсьӧдан гышыс воис миян сиктӧдз, сур юаніныс тшӧкмунlіс, дзикӧдз пӧдласян выйӧдз воис. Жар лунӧ сур юаніи ӧдзӧсын кук юр ыджда томан ӧшалӧ. И лоис сылӧн ӧти ним — «Гайка».

Но «Гайкалы» эз сетны дзикӧдз вӧйны. Кадысь кадӧ, медсясӧ тӧлысьяс помланыыс, кор весиг бӧблы вӧлі гӧгӧрвоана, мый тӧвар вузалан план оз тыр, сійӧ петкӧдlіс асьсӧ.

Ме бӧрся муртса пӧдласис пружинаа ӧдзӧсыс, гӧгӧрвои: матiгӧрса став сикт-грездъясысь «чери кыйысьяс» окотапырысь тыртӧны потребсоюзовскӧй план. Бӧр кыптӧ «Гайка» ва веркӧсас, бӧр! Дугдывтӧг уджалӧ насос, ю кӧть тані, кӧть гортад ну. Ме писькӧдчи прилавок дорӧ, босьті кык «жигулевскӧй», сотчӧм, косьмӧм чаг кодь кӧдзыд скумбрия тор, меститчи векни да кузь джадж дорӧ, коді вӧлі стенсянь стенӧдз да вӧлі пызан пыдди.

Сур юаніныс чуньтӧ сюйны некытчӧ, тшын — кӧть чер ӧшӧд. Тані ставныс тӧдсабсь — совхозысь да леспромхозысь, быткомбинатысь да пӧтка видзан фабрикаысь, мехколоннаысь. Ызгӧ «Гайка» быттьӧ мазі поз. Йӧз шойччӧны, газӧдчӧны, ловсӧ кокньӧдӧны, вальсъялӧны, нинӧм абусӧ сӧрӧны, лёк кывйӧн сёрнитӧны. Кадысь кадӧ кылӧ матькӧм, кодкӧ гораа лыддьӧ:

Девки спорили на даче:
У кого «она» мохначе?
Оказалася мохначе
У самой у Кукарачи.
— А девки спорили
в трамвае,
У кого «она» кривая?
Оказалася кривая
У кондукторши трамвая.
— И-ох, руль за сено,
два за воз,
Три рубля за перевоз,
Чечевика с викою,
Вика с чечевикою.

Паныда стен дорын гораа сералӧны, и менам сюсь журналистскӧй пель кылӧ коммунальнӧй пывсян йылысь сёрни.

— ...сійӧ копыртчис таз весьтас, а ме видзӧда бӧрсяньыс: кык кок костас коймӧд ӧшалӧ, джоджӧдзыс вершӧк сӧмын оз судз.

— Да но!..

— Вот тэныд и но! Со татшӧм хобби. Додь вож! — висьталысь паськӧдлісь кияссӧ. — А ачыс чаль чунь кодь, капуста под. — Сійӧ синъяснас петкӧдlіс ичӧтик морт вылӧ, коді вӧлі кӧрталӧма пельсӧ и голясӧ бинтӧн да отсасис буфетчицалы: чукӧртlіс тыртӧм кружкаясӧ да нуліс пайӧс прилавок сайӧ.

— Везитӧ жӧ йӧзыслы...

— Ӧд омӧль скӧтлӧн быдмӧны ёнджыкасӧ сійӧ да юрыс.

— Ха-ха-ха!..

И водзӧ нуӧдӧ пывсян йылысь сёрни:

— Пырӧ, сідзкӧ, Михаил Сергеевич да юалӧ: «Кыдзи оланныд-выланныд, пӧсь рыс эм?» Мужикъяс вочавидзӧны: «Пӧсь рыс эськӧ эм да, майтӧгыс абу». А асьныс яндысьӧмпырысь вевттьысьӧны тазъясӧн да юалӧны воча: «А тэ, Михаил Сергеевич, ӧтнад али Ранса Максимовнаыдкӧд?»

— Ха-ха-ха!

Ӧти пельӧсын водзӧ сыльӧны частушкаяс:

— А как у наших у ворот
Да все идет наоборот.
Чечевика с викою,
Вика с чечевикою.

Ме ректі кыкнан кружкасӧ, но юр вемын эз югды и лов вылын воддза моз вӧлі сьӧкыд. Дум вылысь оз вун Пелагея Ивановна. Ок, кутӧм ӧбиднӧ сы вӧсна. И ас вӧсна сідзкӧ. Став визя олӧм вӧснаыс.

Инркнитlіс ӧдзӧс шы. Локтlігмозыс гачсӧ кизялігтырйи бӧр бергӧдчис пызансайса сосед.

— Ни сiтаныи, ни юрын, — сійӧ дӧзмӧмпырысь довкнитлісь тыртӧм кружкаяс вылӧ, паськӧдлісь уналатi мавтасӧн лякесьӧм уджалан плащсӧ да перйис ватнӧй гач зепсыс литра джын водка. Сэсся петкӧдlіс меным кык няйт чуньсӧ: «Кусиытам?» Ме пыр жӧ сёгласитчи да сетi ассьым деньга пай.

Уджалысь, став сертныс трактористъ, босьтlіс «капуста подлысь» миянӧн ректӧм кружкаясӧ, кодъясӧс сійӧ кӧсйис идравны, ыджыд чунь гыжнас визьнитlіс сулея джынъяс, кисьтlіс водкасӧ кружкаясӧ, синъяснас корис менӧ виччысьыштлыны, а ачыс ветлісь «прицепла» да вайис нёль кружка сур, быд киын кыкӧн.

— И-эх, лэдзӧй пароходсӧ ю шӧрӧ! — горӧдi ме ас кежысь, кыдзи частушкаяс сыылысь, коді йӧктіс пельӧсын. Сетны кӧ—сетны. Мед мунас ставыс чӧртлы, тартарарӧ. Пропадит му и енэж — ме и вутш вылын ола. Менӧ восьдӧ Царьковаысь, Обалдуеваысь, Селезневаысь, райпартсекретарысь, областнӧй боссысь, став Европа вылас — йӧшта мый — став мир вылас, — коді сравнитіс Пелагея Ивановнаӧс да ставнымӧс миянӧс, прӧстӧй смертнӧйясӧс, зывӧк!

Ми трактористкӧд чокнитчим водка тыра кружкаясӧн, сійӧ босьтіс скумбрия чагсӧ, а ме лольштлытӧг кисьті водкасӧ горшӧ. Эг закусит. Сӧмын сур юышті да сигарет ӧзті. «Но и морт!» — лыдлi соседлӧн синъясысь. Сійӧ, тыдалӧ, эз виччысь месянь татшӧмторсӧ. Ме виччысьыштi нӧшта минут-мӧд да ректі сур кружка. И бара некутшӧм нур эг сюй вомӧ, сӧмын кыскыштi сигарет. Тракторист чуймӧмӧн видзӧдлісь ме вылӧ турунвиж синъяснас. Гӧгӧрвоа, мый водкаыс менӧ босьтӧ — бура лӧдсалі. Мунiс пароход лӧз море сайӧ, гӧраяс сайӧ, небесаса гыяс вывті. И сэтысянь, ылісянь, увтасiнъяс да гӧраяс сайсянь, мурtса кывмӧн кылlіс:

— Цыган цыганке
говорит:
У меня давно стоит
На столе бутылочка,
Давай выпьем, милочка.

Юа-ам... Ме весиг аслам тӧлыгӧг, кыдзи вошис став яндзимӧй, кватіті соседлысь тыра кружкасӧ, кытысь абу на удитӧма пукесьыны быгйис, да бара кымыныті. Войтӧдз.

— Ах, да как на кла-а-адбище Митрофановском отец до-о-очку заре-а-ал свою...

Мый нӧ тайӧ вӧчьӧ, бур йӧзӧй...

Уф-ф! Инӧ ог ӧшйы, плеткӧс топӧдӧ. Шатлалӧмӧн петі «Гайкаысь». Ректыси матыса пельӧс сайын. Тракйышті гач вожса «молния»: оз пӧллассьы, сiмис али мый...

Меным эськӧ гортӧ мунны, но кокъяс оз нуны. Кыдзкӧ-мыйкӧ бӧр воськовтӧдi порог вомӧн, петі бар шӧрӧ.

Кызи водзӧ овны, дона ёртъяс!..

Кизявтӧм гач вож костӧд «дурак» мыччысьӧма. йӧзӧс чуймӧдӧ. А меным сьӧлыштны.

Да, абу дзик сьӧдыштны. Оні ме тiянӧс мог-мӧда. Ме тiянды пет-кӧ-да: коді прав, а коді мыжа. Менам «дурак» — ньӧти абу дурак. Оні ме кодлысюрӧ петкӧдла сверх — ни-дукция. Видзӧдӧй, ставӧн видзӧдӧй, мыйӧла вайӧдӧны фактъяс — найӧс он дзеб. Тайӧ, мусаясӧй менам, донъявны кӧ научӧя, ёна ыжмӧдӧ магнитнӧй полеын быд сикас токъяс и, таысь на уиджык: канъясӧс, понъясӧс, мӧсъясӧс да йӧзӧс.

Мый нӧ тайӧ, менам донаяс? Мыйла миянӧс некод оз спасит?

Ак, кутшӧм ёна менам юрӧй висьӧ!..

Комиӧдlіс А. ГАНОВ.

Праздник лунъяс

Российскӧй Федерациялса Верховнӧй Сӧвет примитіс постановление. Сэні висьтавсьӧ, мый май 1 да 2 лунъясӧ лоӧ тулыслӧн да уджлӧн праздник, а май 9 лунӧ — Победа лун. Сыкӧд йитӧдын, мый праздникъяс лоӧны шойччан лунъясӧ, то шойччан лунъясӧ сетны май 4 да 11 лунъясӧ.

РЕСПУБЛИКАСА ТУЙЯС ВЫЛЫН

Коньӧм вежонӧ республикаса туйяс вылын вӧлі кӧкъямыс неминуча. Авариясс дыйӧн ӧти морт кувсис да сизимӧн доймалісны. Джын неминучаыс усьӧ челядь вылӧ. Та вӧсна госавтоинспекцияса сотрудникъяс корисны газет пыр шыӧдчыны бать-мам дінӧ, медым найӧ сюсьджыка видзӧдісны асланыс бӧрся.

• • •

Интаын витӧд класса велӧдчысь нем виччысьтӧг туй вылӧ петіс сулалысь автобус сайсянь. Та вӧсна автомашинаса водитель, коді муніс автобус бӧрся да кӧсйис панйыны, некыдз эз сямны сувтӧдны трансгортсӧ. Детинка веськалiс богьничаӧ.

• • •

Тадзи жӧ лоӧ и Сыктывкарын. 12 арӧса зонка правилӧ торкӧмӧн кӧсйис вуджны улича вомӧн, но веськалiс машина улӧ. Сідзжӧ нуисны бурдӧдчыны.

• • •

Кӧрткерӧсын автобус улӧ веськалiс вит арӧса детинка. Абу гӧгӧрвоана, кытчӧ видзӧдісны бать-мамыс, кор сійӧ котӧртіс туй шӧрӧ.

• • •

Вонс тулыс. И, дерт жӧ, уличаяс вылӧ зонгосни петкӧдісны велосипедъяс да мопедъяс. Бара жӧ содтӧд тӧжд водительъяслы да госавтоинспекторъяслы. Сын да сын колӧ, а то он и тӧдлы, авария вӧчасны. Со и кольӧм лунъясӧ «Карпаты» мопедӧн автӧдлігӧн Сыктывкарын 21 номера школаса велӧдчысь зурасис «Москвич» автомашинакӧд. Бур, мый эз ёна доймав.

• • •

Кыдзи и пыр, транспортӧн оз повны веськӧдчыны код юра йӧз. 13 мортӧс кутісны ГАИ-са сотрудникъяс. А вот Сыктывдинскӧй районысь Ыгатовскӧй леспромхоза водитель С. Ловыдин МАЗ автомашинаӧн пос вывті муніг ӧн путкылiтчис Лопъюӧ да кувсис.

• • •

Кольӧм вежонӧ жӧ каръясысь да сиктъясысь пышӧдісны квайт автомашина. Сӧмын Воркутаын эз на вермыны аддзыны гусялӧм «Жигуль».

«СПОРТЛОТОЛӦН» ДАС КВАЙТӦД ТИРАЖ

«45-ысь 6»: 13, 20, 44, 5, 33, 28.

«36-ысь 5»: 1, 18, 30, 26, 14.

Авторъяслӧн мӧдъяс оз пыр лӧсявны редакциялӧн видзӧдласкӧд.

Редактор А. В. УЛЬЯНОВ.

Редколлегия: А. П. Артеева, И. И. Белых, Р. М. Михайлова, З. Д. Пантелеева, Е. М. Старцева.

Газетӧс наградитӧма «Знак Почета» орденӧн.

Учредительъяс: Коми ССР са Верховнӧй Сӧвет, Коми ССР са Министръясӧн Сӧвет, «Коми котыр» общество, «Коми му» газетлӧн коллектив.

Газет петӧ 1918 восянь.

Редакциялӧн адрес: 167610, Сыктывкар, Карл Маркс нима улича, 229. Печать керка, «Коми му» газет редакция.

Юалӧмъясӧн шыӧдчыны 2-01-18 телефон пыр, письмӧяс йылысь — 2-46-36.

Газет петӧ вторникын, четвергын да субӧтаын.

Тираж 7.761 экземпляр.

Газет печатайтӧма Коми республиканскӧй типографияын.

167610, Сыктывкар, Первомайскӧй улича, 70 номера керка. Индекс 52042.